

MAAILMANPAJA

Kerhonohtajan opas lapsen oikeuksista

**Maailmanpaja – kerhonohjaajan
opas lapsen oikeuksista**

Julkaisija: Plan Suomi Säätiö ja

Kehittämiskeskus Opinkirjo

Toimitus ja tehtävät: Christa Prusskij

Työryhmä: Kalle Heino, Tiina Karhuvirta,

Christa Prusskij, Tiina Salmio

Ulkoasu ja taitto: Tuukka Rantala

1. painos

Esa Print Oy

Lahti 2014

ISBN 978-952-68078-2-9 (nid.)

ISBN 978-952-68078-3-6 (PDF)

MAAILMANPAJA

Kerhonohjaajan opas
lapsen oikeuksista

Sisällysluettelo

Esipuhe	3
YK:n lapsen oikeuksien sopimus	5
Kerhotoiminta	9
Laadukasta koulun kerhotoimintaa	9
Maaillanpaja-kerhojen toteuttaminen	9
Kerhotoiminnan aloittaminen	10
Kerhon aikana	11
Kerhon jälkeen	11
Kerhokertojen perusrakenne	11
Mitä kannattaa ottaa huomioon?	12
Kerhomallit	14
Lämmittelyharjoitukset kerhokerroille	16
Neljän kerhokerran kokonaisuus	20
× Ilmaistaan mielipiteitä ja vaikutetaan	
Kuuden kerhokerran kokonaisuus	30
× Projekti syntymärekisteröinnistä ja koulutuksesta	
Kahdeksan kerhokerran kokonaisuus	42
× Minä ja maailma: Teemoina lapsen oikeudet, stereotyytiat, lapsen oikeus leikkiin ja vapaa-aikaan, lapsityövoima, kiusaaminen, uutiset ja tiedonsaanti, digitarina	
Lähteet	60
Linkit	60

Plan on yksi maailman suurimmista ja vanhimmista lastenoikeusjärjestöistä. Uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton Plan parantaa heikoimmassa asemassa olevien lasten, erityisesti tyttöjen elämää ja suojelua kehitysmaissa. Plan Suomi on osa kansainvälistä Plania, joka toimii 69 maassa. Työmme pääasiallisia rahoittajia ovat yksityiset, kummitoiminnan ja muiden lahjoitusten kautta mukana olevat ihmiset, ulkoasiainministeriö, EU sekä yritykset. Lisätietoja: plan.fi

Kehittämiskeskus Opinkirjo edistää lasten ja nuorten hyvinvointia ja kehittymistä. Se on jäsenjärjestöjensä muodostama lapsi- ja nuorisotyön palvelujärjestö, joka toimii opetuksen ja kasvatuksen alalla yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Lisätietoja: www.opinkirjo.fi

Julkaisun ja Maailmanpaja-hankkeen on rahoittanut opetus- ja kulttuuriministeriö.

Esipuhe

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus osallistua, ilmaista mielipiteitä, tulla kuulluksi ja saada tietoa. Sopimuksen periaatteisiin kuuluu, että lapsilla on oikeus osallistua yhteiskuntaan ja heitä koskevaan päätöksentekoon oman kehitystasonsa mukaan. Sopimuksen allekirjoittaneet valtiot ovat velvoitettuja kertomaan sopimuksesta sekä lapsille itselleen että kaikille kansalaisille.

× Lapsen oikeuksien toteutuminen edellyttää lasten omaa tietoutta ja ymmärrystä oikeuksistaan sekä heidän taitojaan osallistua, ilmaista itseään, hankkia monipuolisesti tietoa ja käsitellä tietoa kriittisesti.

× Ymmärryksen ja tiedon lisäämisen lapsen oikeuksista tulee lähteä henkilökohtaiselta tasolta. Lapsen omien oikeuksien, elämäntilanteen ja toimintaympäristön tarkastelun kautta voi lähestyä muiden maiden lasten tilannetta ja arkea sekä pohtia eri maiden lasten elämän yhtäläisyyksiä.

”Jos ei leiki, ei tule viisaammaksi.”

× Avartamalla lasten käsityksiä lapsen oikeuksista ja lasten asemasta eri puolilla maailmaa kylvetään siemen mahdolliselle kiinnostukselle vaikuttaa myös jatkossa lapsen oikeuksien toteutumiseen. Media-kasvatus toimii oivana kasvatusnäkökulmana lasten kriittisyyteen kannustamisessa ja yhteiskunnalliseen aktivointiin tukemisessa.

× Lapsia tulisi kannustaa vaikuttamaan ja osallistumaan monipuolisesti. Lapset voivat vaikuttaa esimerkiksi mielipidekirjoituksilla painetuissa medioissa, blogikirjoituksilla, Instagram-kuvilla, vetoomuksilla, videoilla ja animaatioilla sekä kulutusvalinnoilla. Vaikuttamispaikkoina voivat olla esimerkiksi oma lähiympäristö, koulun oppilaskunta, nuorisofoorumi tai sosiaalinen media. Kerhoissa lapset voivat perehtyä lapsen oikeuksiin ja omiin vaikuttamismahdollisuuksiin ohjaajan tuella.

”Kerhossa voi tehdä jotain kivaa, eikä tarvi mennä kotiin tai olla vain koulun pihalla.”

Plan Suomen ja Kehittämiskeskus Opinkirjon yhteisessä Maailmanpaja-hankkeessa on kehitetty alakouluikäisten lasten yhteiskunnallista kerhotoimintaa. Hanke on rahoitettu opetus- ja kulttuuriministeriön lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmasta.

× Maailmanpaja-hankkeen tavoitteena on lisätä lasten sekä lasten parissa toimivien tietoisuutta ja ymmärrystä lapsen oikeuksien sisällöistä, edistää demokratia- ja globaalikasvatusta koulun kerhotoiminnassa ja monipuolistaa koulujen kerhotarjonnan sisältöjä sekä vahvistaa erityisesti lasten osallistumis- ja vaikuttamistaitoja.

Materiaalia voi soveltaa alakoulun yhteiskunnallisessa kasvatuksessa ja opetuksessa.

× Tämä aineisto on koottu opettajien ja Planin lapsen oikeuksien lähettiläiden alakouluissa ohjaamien kerhopilottien pohjalta. Lappeenrannan, Jyväskylän ja Tampereen kerhopiloteissa on kokeiltu alakoululaisille sopivia, erityisesti mediakasvatuspainotteisia menetelmiä, jotka kannustavat perehtymään kehitysmaiden lasten arkeen sekä aktivoivat kriittiseen ajatteluun ja aktiiviseen toimintaan myös kouluajan ulkopuolella.

”Pidin eniten siitä, kun kaikki ovat mukana yhdessä, eikä tarvi olla yksin.”

× Kerhotuntien kehittämiseen ovat osallistuneet kerhoja ohjaavat opettajat, Planin lapsen oikeuksien lähettiläät, ja pilottikerhoja käyvät lapset sekä Planin ja Opinkirjon työntekijät. Aineistojen tehtäviä voi käyttää soveltaen koulujen oppitunneilla ja vapaa-ajan kerhoissa. Syvempiä tietoja ihmis- ja lapsen oikeuksista kaipaaville tutustumisen arvoisia teoksia ovat Plan Suomen *Lapsen oikeuksien kymppi* -opas ja Euroopan neuvoston *Compasito*-materiaali suomeksi.

× Kerhoaineiston toivotaan tukevan lasten kasvua rohkeiksi, aktiivisiksi, kriittisiksi ja yhteisvastuullisiksi kansalaisiksi, jotka arvostavat erilaisuutta ja kunnioittavat moninaisuutta.

× Plan Suomi ja Kehittämiskeskus Opinkirjo kiittävät kaikkia hankkeeseen osallistuneita opettajia, lähettiläitä ja pilottikouluja (Korvenkylän koulu Lappeenrannassa, Lielahden koulu Tampereella, Jyväskylän normaalikoulu).

Merkkien selitykset:

Lisätietoa lapsen oikeuksiin liittyvistä asioista.

Vinkkejä tehtäviin.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus

Lasten oikeudet ovat ihmisoikeuksia. Niinpä jokaisella lapsella on esimerkiksi oikeus elämään, ravintoon, terveyteen, suojaan ja koulutukseen. Lisäksi lapsilla on oikeus osallistumiseen, mielipiteiden ilmaisuun ja tasa-arvoon.

× Lapsen oikeudet perustuvat erityisesti YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Se hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa vuonna 1989, ja se koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Lapsen oikeuksien sopimusta edelsi yleisluontoisempi ja valtioita oikeudellisesti sitomaton lapsen oikeuksien julistus vuodelta 1959.

Lapsen oikeuksien sopimus voidaan jakaa kolmeen ydinkohtaan:

- 1. Lapsilla on oikeus suojeluun ja huolenpitoon. Siitä pitävät ensisijaisesti huolen vanhemmat, mutta myös yhteiskunta tilanteessa, jossa vanhempien omat voimavarat eivät riitä.**
- 2. Jokaisella lapsella on ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti oikeus osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon.**
- 3. Lapsille kuuluu osuus yhteiskunnan voimavaroista. Heillä on oikeus koulutukseen ja muiden oikeuksiensa toteutumiseen, joka yhteiskunnan tulee taata.**

× YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus on maailman laajimmin ratifioitu ihmisoikeussopimus. Kaikki maat Somaliaa, Etelä-Sudania ja Yhdysvaltoja lukuun ottamatta ovat ratifioineet sen. Suomi ratifioi sopimuksen vuonna 1991. Lapsen oikeuksien sopimus sisällyttää valtioiden vastuun tiedottaa sopimuksesta.

× Lapsen oikeuksien sopimusta valvoo YK:n lapsen oikeuksien komitea, jolle maat raportoivat lasten oikeuksien tilanteestaan viiden vuoden välein. Myös kansalaisjärjestöt ovat mukana sopimuksen valvonnassa, sillä lapsen oikeuksien komitea voi pyytää järjestöiltä asiantuntija-apua.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus lyhennettynä

- 1. Jokainen alle 18-vuotias on lapsi.**
- 2. Lapsen oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle. Lasta ei saa syrjiä hänen tai hänen vanhempiansa ulkonäön, alkuperän, mielipiteiden tai muiden ominaisuuksien vuoksi.**
- 3. Lasta koskevia päätöksiä tehtäessä on aina ensimmäiseksi otettava huomioon lapsen etu.**

4. Valtion on toteutettava lapsen oikeuksien sopimuksen määräämät oikeudet.
5. Valtion on kunnioitettava vanhempien tai muiden lapsen huoltajien vastuuta, oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen kasvatuksessa.
6. Jokaisella lapsella on oikeus elämään. Valtion on taattava mahdollisimman hyvät edellytykset lapsen henkiinjäämiselle ja kehitykselle.
7. Jokainen lapsi on rekisteröitävä heti syntymän jälkeen. Syntyneellä lapsella on oikeus nimeen ja kansalaisuuteen sekä, mikäli mahdollista, oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan.
8. Lapsella on oikeus säilyttää henkilöllisyytensä, kansalaisuutensa, nimensä ja sukulaissuhteensa.
9. Lapsella on lähtökohtaisesti oikeus elää vanhempiensa kanssa, jos hänellä on hyvä ja turvallista olla heidän kanssaan. Vanhemmistaan erossa asuvalla lapsella on oikeus tavata ja pitää säännöllisesti yhteyttä kumpaankin vanhempaan. Tapaaminen voidaan estää, jos se on lapsen edun vastaista.
10. Jos lapsi ja hänen vanhempansa joutuvat eri valtioihin, on valtion velvollisuus käsitellä hakemus perheen jälleenyhdistämiseksi myönteisesti ja viivyttelämättä.
11. Valtioiden on estettävä lasten laittomat kuljetukset maasta.
12. Lapsella on oikeus ilmaista omat mielipiteensä kaikissa itseään koskeissa asioissa ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.
13. Lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä, kunhan ne eivät loukkaa muiden oikeuksia. Lapsella on oikeus saada tietoa.
14. Lapsella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Valtion tulee kunnioittaa vanhempien lapselle antamaa ohjausta tämän oikeuden käyttämisessä.
15. Lapsilla on oikeus järjestäytyä ja toimia yhdistyksissä.
16. Lapsella on oikeus yksityisyyteen, kotirauhaan ja kirjesalaisuuteen. Hänen kunniaansa tai mainettaan ei saa halventaa.
17. Lapsella on oikeus saada tietoa esim. television, radion ja lehtien välityksellä. Valtiolla on velvollisuus rohkaista tiedotusvälineitä tuottamaan lapsen hyvinvointia ja kehitystä tukevaa aineistoa. Lasta tulee suojella hänen hyvinvointinsa kannalta vahingolliselta aineistolta.
18. Vanhemmilla on ensisijainen ja yhteinen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä lapsen edun mukaisesti. Valtion on tuettava vanhempia lasten kasvatuksessa.
19. Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä.
20. Lapsella, joka ei voi elää perheensä kanssa, on oikeus saada valtiolta erityistä suojelua ja tukea. Tällöin on kiinnitettävä huomiota lapsen kasvatuksen jatkuvuuteen sekä lapsen etniseen, uskonnolliseen ja kielelliseen taustaan.
21. Lapsi voidaan adoptoida, jos se on lapsen kannalta paras vaihtoehto.

22. Valtion tulee suojella pakolaislapsia ja huolehtia heidän tässä sopimuksessakin lueteltujen oikeuksiensa toteutumisesta.
23. Vammaisen lapsen erityistarpeet tulee huomioida ja hänen tulee saada nauttia täysipainoisesta ja hyvästä elämästä.
24. Lapsella on oikeus elää mahdollisimman terveenä ja saada tarvittaessa hoitoa.
25. Kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen hoito ja sijoituksen perusteet tulee tarkistaa ajoittain.
26. Lapsella on oikeus sosiaaliturvaan.
27. Lapsella on oikeus hänen ruumiillisen, henkisen, hengellisen, moraalisen ja sosiaalisen kehityksensä kannalta riittävään elintasoon.
28. Lapsella on oikeus käydä ilmaiseksi peruskoulua. Valtion on edistettävä toisen asteen koulutusta ja opinto-ohjausta sekä ehkäistävä koulunkäynnin keskeyttämistä.
29. Koulutuksen tulee kehittää lapsen kykyjä, ihmisoikeuksien, lapsen vanhempien sekä oman ja muiden kulttuurien kunnioittamista sekä suvaitsevaisuutta.
30. Vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaansa kuuluvalla lapsella on oikeus ryhmänsä kulttuuriin, uskontoon ja kieleen.
31. Lapsella on oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan sekä taide- ja kulttuurielämään.
32. Lapsella ei saa teettää työtä, joka haittaa hänen opintojaan tai vahingoittaa hänen terveyttään tai kehitystään.
33. Lasta on suojeltava huumeidenkäytöltä.
34. Lasta on suojeltava kaikenlaiselta seksuaaliselta hyväksikäytöltä.
35. Valtioiden on estettävä lapsikauppa.

Artiklat 34. ja 35.: kts. lisäpöytäkirja koskien lapsikauppaa ja lasten hyväksikäyttöä prostituutiossa ja pornografiassa

36. Lasta on suojeltava kaikelta hyväksikäytöltä.
37. Lasta ei saa kiduttaa. Lasta ei saa rankaista julmalla tai halventavalla tavalla. Lapsen vangitsemista on käytettävä vasta viimeisenä keinona ja tällöin lasta on kohdeltava inhimillisesti ja hänen ikänsä huomioiden.
38. Alle 18-vuotiasta ei saa värvätä armeijaan eikä hän saa osallistua sodankäyntiin. Aseellisissa selkkauksissa on suojeltava lapsia. (Ikäraja nostettu lisäpöytäkirjassa viidestätoista kahdeksaantoista vuoteen.)

Artikla 38.: kts. lisäpöytäkirja lasten osallistumisesta aseellisiin konflikteihin

39. Väärinkäytösten uhriksi joutunutta lasta on autettava toipumaan ja hänen sopeutumistaan yhteiskuntaan on edistettävä.
40. Lakia rikkonutta tai siitä epäiltyä lasta on kohdeltava hänen ihmisarvoaan kunnioittaen ja hänen ikänsä huomioon ottaen.

- 41.** Jos valtion kansallinen lainsäädäntö turvaa lapselle paremmat oikeudet kuin tämä sopimus, sitä on noudatettava.
- 42.** Valtion tulee huolehtia, että kaikki kansalaiset tuntevat lapsen oikeudet.
- 43.** Tämän sopimuksen noudattamista valvoo YK:n lapsen oikeuksien komitea.
- 44.** Valtioilla on velvollisuus raportoida säännöllisesti lapsen oikeuksien toteutumisesta.
- 45.** Erityisjärjestöillä, UNICEF:illä ja muilla YK:n elimillä on oikeus ja velvollisuus arvioida ja edistää sopimuksen täytäntöönpanoa.
- 46.–54.** Nämä artiklat koskevat sopimukseen liittymistä, sen voimaantuloa ja muutoksia.

www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-lyhennettyna/

Lähde: UNICEF

YK:n yleiskokous hyväksyi 19.12.2011 kolmannen lisäpöytäkirjan valitusoikeudesta YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen. Lisäpöytäkirja edistää lapsen oikeuksien toteutumista merkittävästi vahvistamalla sopimuksen valvontaa.

Kerhotoiminta

Laadukasta koulun kerhotoimintaa

× Koulun kerhotoiminnan kirjo ulottuu urheilusta tieteeseen ja kaikkien niiden välillä. Laadukkaan kerhotoiminnan osoitin on harrastusmahdollisuuksien monipuolisuus.

× Koulun kerhotoiminta määritellään perusopetuslaissa (628/1998) ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Sen järjestämisen periaatteet kirjataan paikalliseen opetussuunnitelmaan ja koulun tehtävänä on huomioida kerhotoiminta vuosittaisessa työsuunnitelmassaan.

× Koulun kerhotoimintaan osallistuvilta oppilailta ei voida periä osallistumismaksuja. Maksuton, lähellä oleva, kaikille avoin koulun kerhotoiminta tarjoaa lapsille tasa-arvoisen mahdollisuuden laadukkaisiin, kehittäviin ja kasvattaviin vapaa-ajan toimintoihin. Oppilaan ja opettajan vertaissuhteita kehittämällä edistetään oppilaan hyvinvointia. Oppilaille merkityksellistä on kuulluksi tuleminen ja kokemus osallisuudesta. Kerhotoiminnan positiiviset vaikutukset, muun muassa koulumotivaation ja ryhmähengen paraneminen, näkyvät koko kouluyhteisössä (Opetushallitus 2011).

× Kerhonohjaajina toimivat pääasiassa opettajat, mutta ohjaajina voivat toimia muutkin täysi-ikäiset henkilöt. Kerhotoiminnan sisältöjen rikastamiseksi kannattaa hyödyntää järjestöjä ja opiskelijoita kerhonohjaajina sekä järjestöjen tuottamia menetelmiä ja aineistoja kerhotoiminnan sisältöinä. Kerhotoiminta voi olla yksi keino syventää koulujen ja järjestöjen yhteistyötä (Karhuvirta & Kuusisto 2013).

× Koulun kerhotoimintaan laadituissa laatukriteereissä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012) ohjataan opetuksen järjestäjää toiminnan pitkäjänteiseen kehittämiseen ja vakiinnuttamiseen, koordinoimaan toimintaa eri hallinnonalojen, kolmannen sektorin ja koulun sidosryhmien yhteistyönä, varmistamaan tarjonnan monipuolisuuden ja laadukkuuden, käyttämään kerhotoimintaa osana yleistä, tehostettua ja erityistä tukea sekä seuraamaan ja arvioimaan toimintaa säännöllisesti. Koulun tasolla kerhotoiminnan laatukriteereinä ovat toiminnan monipuolisuus, erilaisten tarpeiden huomiointi ja säännöllinen arviointi. Näiden lisäksi laadukkuutta arvioidessa huomioidaan yhteistyön toimivuus, oppilaan koulupäivän turvallisuus, oppilailta saatu palaute, ohjaajan osaamisen riittävyys niin yksilö-, ryhmä- kuin kerhon sisältoasioissa sekä toiminnan tiedottamisen tehokkuus.

Maailmanpaja-kerhojen toteuttaminen

× Maailmanpaja-kerhoissa lapsen oikeuksiin tutustutaan mediakasvatuksellisen tekemisen ja tehtävien avulla. Uusiin välineisiin, ohjelmiin ja työtapoihin voi tutustua kerhoissa. Laitteet eivät ole itseisarvo vaan väline kehittää kriittistä medialukutaitoa. Lasten kokemus

medialaitteiden käytöstä on voimavara, joka kannattaa ottaa myös käyttöön vaihtamalla rooleja. Lapset voivat toimia asiantuntijoina ja ohjaajat oppijoina. Useimmiten ohjelmat, työtavat ja välineet ovat helppokäyttöisiä ja lohdutukseksi sanottakoon, että tekniikan kanssa pieni ”säättö” kuuluu aina asiaan.

× Kerhon toiminnan voi suunnitella yhdeksi isoksi projektiksi (video-, radio- tai lehtiprojekti). Blogit, koululehtikoneet ja digitarinoihin käytettävät elokuvatyökalut sopivat tuotosten esittelyalustaksi. Lasten tuotosten julkaiseminen edellyttää julkaisulupaa vanhemmilta ja oppilailta. Myös tekijänoikeuksista on huolehdittava. Kirjan lopussa olevalta linkkilistalta löydät lisää tietoa kehitysmaista, lapsen oikeuksista sekä mediakasvatuksesta.

× Kerhosisältöinä ovat lapsen oikeudet ja niiden toteutumisen vaikutukset lasten elämään paikallisella ja globaalilla tasolla. Kerhojen suunnittelussa ja toteuttamisessa keskeistä on myös lasten osallistaminen esimerkiksi suunnitteluun ja tehtävien valintoihin.

× Kerhoja voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Kerhojen sisällöt ja pituudet vaihtelevat koulusta riippuen. Kerhokertoja voi olla esimerkiksi 4–8, ja usein yhden kerhokerran pituus on noin yksi tunti, mutta se voi olla myös pidempi.

× Kerhotoiminta suunnitellaan etukäteen ja selvitetään, minkälaista välineistöä koululta löytyy. Apua voi kysyä mediakeskuksilta, jos sellainen on alueellasi. Yhteistyötä voi tehdä museoiden, kirjastojen ja kansalaisjärjestöjen kanssa.

Kerhotoiminnan aloittaminen:

→ **Kerhon järjestäminen:** Selvitä koulusi rehtorin kanssa, mistä ja milloin kerhon rahoitus hankitaan, onko mahdollista saada ohjaajapari järjestöstä, kuinka monta kerholaista kerhoon toivotaan, onko kerhossa mahdollista tarjota välipalaa.

→ **Kerhon mainostaminen:** Mieti, kenelle kerhoa mainostetaan, minkä ikäisiä kerholaisia toivotaan, miten osallistaa kerhoon mahdollisimman monenlaisia lapsia, sekä tyttöjä että poikia, milloin kerho pidetään, mikä on sen pituus ja tavoite.

→ **Tiedottaminen:** Mieti, miten kerhosta tiedotetaan koteihin ja tarvitsetteko kuvaus- ja julkaisuluvat vanhemmilta.

→ **Perehdyttäminen:** Vierailijaohjaajat perehdytetään koulun toimesta tiloihin ja välineisiin sekä niiden vastuulliseen käyttämiseen. Yhdessä ohjaajien kanssa sovitaan kerhon toteuttamisen periaatteista. Kerhotoiminnassa noudatetaan koulun turvallisuussuunnitelmaa ja -ohjeita sekä koulun järjestyssääntöjä.

→ **Kerhon toimintasuunnitelma:** Mieti, onko kerhon toiminta pidempikestoinen projekti vai keskitytäänkö jokai-

sella kerhokerralla yhteen tai useampaan etukäteeseen valittuun teemaan, ja miten ryhmäkokoo vaikuttaa kerhon toimintaan.

Kerhon aikana:

- **Tavoite:** Mieti jokaisen kerhokerran tavoite sekä se, miten kerhossa näkyy YK:n lapsen oikeuksien sopimus (myöhemmin LOS), lasten osallistaminen suunnitteluun sekä tehtävien paikallinen ja globaali taso.
- **Välineet:** Mieti, minkälaisia välineitä, ohjelmia, kuvia, artikkeleita yms. tarvitsette kerhokerroilla. Tarkista etukäteen välineiden toimivuus ja määrä (esimerkiksi internet, videolinkit, akut, johdot). Tarkista myös, pysytkö itse asentamaan kerhossa käytettävään tietokoneeseen tarvitsemiasi ohjelmia.
- **Tuotokset:** Mieti yhdessä lasten kanssa tuotosten esittämistä kerhotoiminnan ulkopuolella.

Kerhon jälkeen:

- Kerää palaute lapsilta.
- Huomioi palaute kerhotoiminnan kehittämisessä.
- Mieti yhteistyömahdollisuuksia esimerkiksi järjestöjen kanssa.
- Mieti kerhotoiminnan jatkuvuutta.

VINKKI! Tee materiaalilaatikko, johon voit kerätä muun muassa kiinnostavia uutisia, kuvia, mainoksia sekä kehitysmaiden että suomalaisten lasten elämästä. Materiaaleja voi aina tarvittaessa hyödyntää tehtäviä tehdessä.

Kerhokertojen perusrakenne:

1.	Alkuvirittäytyminen leikin tai alkupiirin avulla (10 minuuttia).
2.	Tutustuminen teemaan esimerkiksi tarinan, kuvan, lyhytelokuvan, pelin, valokuvan avulla.
3.	Teemaan sopiva konkreettinen tekeminen.
4.	Teeman purku ja tuotosten katsominen (10–15 minuuttia). Lopputuokion aikana voidaan keskustella kerhon aikana heränneistä kysymyksistä ja tehdä yhteenveto käsitellyistä teemoista ja artikloista.

Mitä kannattaa ottaa huomioon?

× Seuraavat vinkit on kerätty kerhopilottiin osallistuneilta Planin lapsen oikeuksien lähettäjiltä ja opettajilta.

Käytännön vinkit:

- Panostakaa alkumainontaan ja tiedotukseen, kertokaa kerhoista myös luokissa.
- Miettikää mikä on kerhon pääajatus.
- Käyttäkää monipuolisesti hyödyksi ympäristöä, pihaa ja olemassa olevia tiloja.
- Laittakaa tuotokset esille.
- Pitäkää rento ja mukava tekemisen meininki.

Kuinka lapset saadaan kerhoihin?

- Kiinnostava tekeminen, esimerkiksi leffaprojekti, jonka avulla aiheita käsitellään.
- Ei ilmoittautumista etukäteen – mukaan voi tulla ensin kokeilemaan.
- Välipala voi houkutella osallistujia kerhoon.
- Kaikki saavat osallistumisestaan kerhotodistuksen.

Lasten osallisuus:

- Miettikää yhdessä, miten osallistaa lapsia.
- Antakaa tilaa lasten omille ajatuksille ja ideoille.
- Konkreettinen vaikuttamisen mahdollisuus lisää sitoutuneisuutta.
- Lasten ottaminen mukaan suunnitteluun lisää omistajuutta toimintaan.
- Onko mahdollista hyödyntää oman koulun tutoreita tai tukioppilaita kerhoissa?
- Osallistakaa muita opettajia ja oppilaita esimerkiksi toteuttamalla yhteinen teemapäivä.

Lapsen oikeuksien käsittely:

- Keskustelkaa lapsen oikeuksista lasten kanssa.
- Linkittäkää tehtävät ja tekeminen lapsen oikeuksiin.
- Jakakaa lapsen oikeuksien sopimuksen artikkelit lapsille kotiin vietäviksi.
- On hyvä muistaa, että kerhokerroilla ei ehditä käsittelemään kaikkia artikloja.

Gloaalikasvatuksen teemat:

- Lyhyet alustukset riittävät.
- Käytä apuna videoita, tarinoita ja kuvia.
- Kaikkea ei tarvitse tietää etukäteen.
- Etsikää lisätietoa esimerkiksi hyödyntämällä linkkiliistaa, kertomuksia, videoita ja lehtijuttuja.
- Toteuttakaa tiedonhakua ja keskustelua teemoista konkretian avulla (esimerkiksi ruoka ja vaatteet).

Mediakasvatus:

- Miettikää miten mediavälineitä ja metodeja voidaan käyttää monipuolisesti.
- Hyödyntäkää olemassa olevia oppaita ja oppimateriaaleja.
- Kokeilkaa rohkeasti erilaisia mediavälineitä.
- Pohtikaa mediaa ja tuottakaa sitä itse.
- Ottakaa huomioon ikärajat ja tekijänoikeudet.
- Harkitse työparin hankkimista kerhoihin, esimerkiksi Planin lähettiläs tai tukioppilas.
- Kokeilkaa pienesti, kaikkea ei tarvitse toteuttaa.
- Kaikkea ei tarvitse tietää tai osata valmiiksi.
- Kerhossa opitaan yhdessä lapsen oikeuksista ja mediakasvatuksesta.
- Oppiminen ei lopu koskaan, tärkeintä on avoin mieli ja uskallus.

KERHOMALLIT

Lämmittelyharjoitukset kerhokerroille

Tehtävä 1: *Nimileikki – mummoni tuli Vietnamista*

Tavoite: oppia tarinankerrontaa ja tutustua muihin

Kesto ja työskentelytapa: 10–15 min, ryhmätehtävä

Tarvikkeet: oma esine

× Muodostakaa piiri. Yksi henkilö aloittaa tarinan: ”Olen Liisa (oma nimi), ja mummoni tuli Vietnamista ja toi sieltä tämän esineen, jolla tehdään näin (näyttää jonkin liikkeen).” Kaikki piirissä olijat toistavat aina nimen ja liikkeen. Piirissä seuraava jatkaa edellisen tarinaa, keksien omasta esineestään jatkoa sille: ”Sinä olet Liisa, ja mummosi tuli Vietnamista ja toi esineen, jolla tehdään näin. Minä olen Jaakko, ja serkkuni tuli Australiasta ja toi sieltä tämän esineen ja sillä tehdään näin jne.” Kaikki toistavat kaikki edelliset nimet ja liikkeet. Kaikki piirissä olijat käydään läpi.

Tehtävä 2: *Maapalloleikki*

Tavoite: tutustua toisiin lapsiin

Kesto ja työskentelytapa: 10 min, ryhmätehtävä

Tarvikkeet: liitu tai maalarinteippi

× Piirtäkää lattialle liidulla tai maalarinteipillä ympyrä, joka kuvastaa maapalloa. Astukaa vuorotellen maapallon sisälle ottamatta kontaktia toisiinne. Ohjaajan kehotuksesta alkakaa reagoida pikku hiljaa toisiinne, ensin katseet kohtaavat varovaisesti, sitten voitte hymyillä ja lopulta tervehtiä toisianne keksimällänne kielellä ja eleellä. Yrittäkää löytää erilaisia kommunikointitapoja toistenne kanssa. Miettikää lopuksi, mikä oli kiva tapa huomioda ja tervehtiä kanssaihmiä.

Tehtävä 3: *Lapsen oikeuksien puu*

Tavoite: tutustua YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen

Kesto ja työskentelytapa: 10–20 min, ryhmätehtävä

Tarvikkeet: askartelutarvikkeet, iso kartonki, LOS-artiklat

× Rakentakaa yhteinen puu luokan seinälle. Ottakaa YK:n lapsen oikeuksien sopimus esille ja lukekaa artiklat. Käyttäkää sitten omaa kämmentänne puun ”lehden” mallina, leikatkaa lehti paperista, kirjoittakaa siihen itsellenne kaksi tärkeintä artiklaa ja kiinnittäkää puuhun. Vaihtoehtoisesti voitte lisätä yhden lehden puuhun jokaisella kerhokerralla. Kirjoittakaa lehtiin myös muita itsellenne tärkeitä asioita. Miettikää yhdessä, mitkä artiklat ovat hyvälle elämälle välttämättömiä. Käykää läpi, mitä lehdissä lukee. Minkälaisia vastuksia ja ajatuksia ilmeni? Muistuttivatko ne toisiaan? Oliko artikloja vaikea valita?

Tehtävä 4: Haaksirikko

Tavoite: pohtia, mitä ihminen tarvitsee selviytyäkseen

Kesto ja työskentelytapa: 10 min, yksilö- ja ryhmätehtävä

Tarvikkeet: YK:n lapsen oikeuksien sopimus (LOS)

× Jos haaksirikkoutuisitte autiolle saarelle, miettikää, mitkä olisivat viisi tärkeintä asiaa, mitä tarvitsisitte selviytyäkseen? Käyttäkää apunanne LOS-artikloja. Keskustelkaa, mitä asioita kukin valitsi ja miksi. Valitkaa lopuksi yhdessä neljä kaikkein tärkeintä asiaa ja pohtikaa, mitä ihminen tarvitsee selviytyäkseen tai hyvään elämään ja onko asioita vaikea valita.

Tehtävä 5: Mikä on tärkeää?

Tavoite: tutustua YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen

Kesto ja työskentelytapa: 15 min, yksilö- ja ryhmätehtävä

Tarvikkeet: iso paperi, kyniä, erivärisiä paperinpalasia (pieniä tarralappuja), väittämiä

× Käykää läpi väittämät, joista osa on LOS-artikloja ja osa ei. Väittämiä voi olla noin 6–10. Seuraavaksi kaikki ottavat kolme pientä väripaperia tai tarralappua ja laittavat ne omasta mielestään kolmen tärkeimmän väittämän kohdalle.

× Kääntäkää paperi pystyasentoon, niin voitte tutkia väittämiä ja lappuja graafisina pylväinä ja keskustella, mitkä artiklat ja asiat nousivat esiin. Pohtikaa, voidaanko artikloja edes laittaa tärkeysjärjestykseen. Mitkä artiklat tyydyttävät ihmisen perustarpeet ja antavat edellytykset selviytymiseen? Miettikää, olisivatko kehitysmaiden lasten vastaukset olleet samanlaisia.

VINKKI! Voitte kokeilla tehtävän tekemistä Excel-taulukolla, jossa voi kokeilla erilaisia graafisia ympyröitä tai pylväitä.

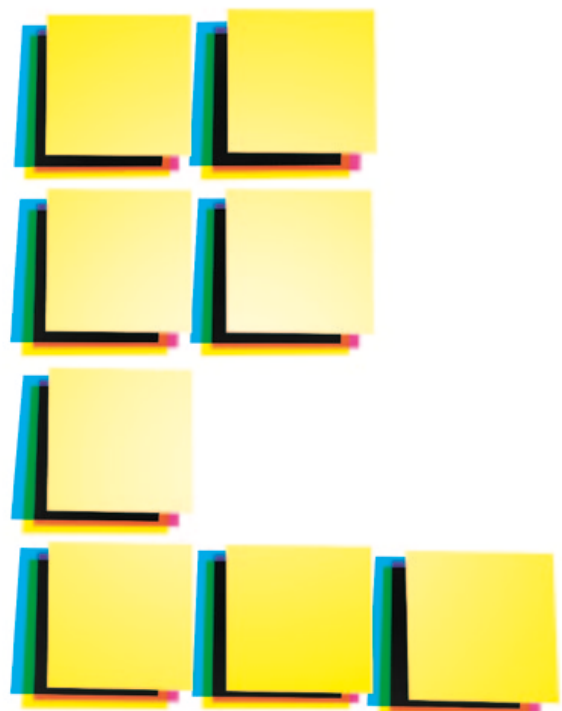

LAPSILLA ON OIKEUS
KÄYDÄ KOULUA

LAPSIEN TULEE TOTELLA
VANHEMPIAAN

LAPSET SAAVAT VALVOA
MYÖHÄÄN

LAPSELLA ON OIKEUS
LEIKKIIN

Tehtävä 6: Maapallon väkiluku

Tavoite: kokeilla havainnollisesti, kuinka väkiluku jakautuu maapallolla

Kesto ja työskentelytapa: 15 min, ryhmätehtävä

Tarvikkeet: tuoleja

× Havainnollistakaa maapallon väkilukua ja pinta-alaa maanosiin suhteutettuna tuoleja ja ihmisiä apuna käyttäen. Tuolit edustavat maanosia niin, että yksi tuoli on 10 % maapallon pinta-alasta ja yksi ihminen edustaa 10 % maapallon ihmisistä. Muodostakaa tuoleista maanosat ja asettukaa vuorotellen tuoleille väkimäärän mukaisesti. Tehtävässä pitää miettiä, kuinka asettua, kun tuolia tai ihmistä ei voi jakaa. Keskustelkaa väestön jakautumisesta maapallolla. Oliko siinä jotain yllättävää?

Maapallo

→ Maapallon pinta-alasta 70 % on vettä ja 30 % maata.

→ Maapallon kokonaisväkiluku on n. 7 miljardia.

Maanosa	Väkiluku koko maapallon väkiluvusta:	Pinta-ala koko maailman pinta-alasta:
Aasia	60 %	30 %
Afrikka	14 %	20 %
Eurooppa	11 %	16 %
Pohjois-Amerikka	8 %	12 %
Etelä-Amerikka	6 %	7 %
Oseania	0,5 %	6 %
Antarktis	0,00002 %	9 %

Tehtävä 7: Kuunnellaan maailmanmusiikkia

Tavoite: tutustua musiikin avulla muihin kulttuureihin

Kesto ja työskentelytapa: 10 min, ryhmätehtävä

Tarvikkeet: internet, maailmanmusiikkia (etsi internetistä myös hakusanoilla *world music*), *Kaiken maailman leikit* -ideapakka (globaalikoulu.plan.fi/)

× Tutustukaa toisiin kulttuureihin kuuntelemalla maailmanmusiikkia. Miettikää mistäpäin maailmaa musiikki on ja mitä tiedätte kyseisestä kulttuurista, esimerkiksi minkälaista ruokaa siellä syödään tai minkälaisia leikkejä leikitään. Voitte käyttää apuna muun muassa Planin *Kaiken maailman leikit* -ideapakkaa tai internetin hakukoneita. Jokaisella kerhokerralla voi tutustua uuteen maahan ja kulttuuriin.

Tehtävä 8: Esitä unelma-ammattisi tai harrastuksesi

Tavoite: kertoa unelmistaan ja ymmärtää koulutuksen tärkeys

Kesto ja työskentelytapa: 15–25 min, ryhmätehtävä

× Esittäkää pantomiimina omia unelma-ammattejanne ja harrastuksianne toisten yrittäessä arvata, mistä ammatista tai harrastuksesta

on kyse. Pantomiimit voivat olla joko pysähtyneitä kuvia tai liikkuvia pantomiimi-kuvia. Keskustelkaa, minkä verran toiveammatit tai harrastukset vaativat opiskelua ja olisiko niitä mahdollista tehdä ilman koulutusta. Miettikää myös, onko kehitysmaissa vastaavia ammatteja tai harrastuksia.

Tehtävä 9: *Roolileikki – lapset välitunnilla*

Tavoite: kokeilla erilaisia rooleja

Kesto ja työskentelytapa: 15 min, ryhmätehtävä

× Aloittakaa keskustelemalla lyhyesti keitä ja minkälaisia persoonia koulun pihalla on välitunneilla. Minkälaisia rooleja henkilöillä voi olla, esimerkiksi tyttö, poika, ujo, riehakas, auttaja, häiritsijä, opettaja, välituntivalvoja, ekaluokkalainen, kuudesluokkalainen. Valitkaa kaksi roolia paljastamatta niitä muille.

× Näytelkää seuraavanlainen tilanne: on välitunti, henkilöhahmot saapuvat vähitellen paikalle ja ottavat kontaktia toisiinsa elein ja keskustellen. Vaihtakaa jossain vaiheessa, muiden tietämättä, roolianne. Tarkkailkaa, mitä tapahtuu.

× Pohtikaa leikin lopuksi seuraavia kysymyksiä: Minkälaista vuorovaikutusta tapahtui rooli-hahmojen välillä? Muuttuiko se jossain vaiheessa? Tunnistitteko rooleja ja miten eri roolit vaikuttivat tilanteeseen? Miettikää minkälaisia rooleja meillä kaikilla on omassa elämässämme ja voimmeko valita niitä. Miettikää erityisesti, minkälaisia rooleja tyttöillä ja pojilla voi olla meillä ja kehitysmaissa.

NELJÄN KERHOKERRAN KOKONAISUUS

Mielipiteenilmaisu ja vaikuttaminen

Neljän kerhokerhokerran kokonaisuus

× Tässä kokonaisuudessa käsitellään muun muassa seuraavia YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen artikloita:

12. Artikla: Lapsella on oikeus ilmaista omat mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

13. Artikla: Lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä, kunhan ne eivät loukkaa muiden oikeuksia. Lapsella on oikeus saada tietoa.

14. Artikla: Lapsella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Valtion tulee kunnioittaa vanhempien lapselle antamaa ohjausta tämän oikeuden käyttämisessä.

17. Artikla: Lapsella on oikeus saada tietoa esim. television, radion ja lehtien välityksellä. Valtiolla on velvollisuus rohkaista tiedotusvälineitä tuottamaan lapsen hyvinvointia ja kehitystä tukevaa aineistoa. Lasta tulee suojella hänen hyvinvointinsa kannalta vahingolliselta aineistolta.

× YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen (LOS) mukaan kaikilla lapsilla on oikeus ilmaista mielipiteensä ja tulla kuulluksi. Oman mielipiteen ilmaisuun kannustaminen on lapsen osallistamista yhteiskuntaan. Samalla kylvetään ymmärryksen siemen omista vaikuttamisen mahdollisuuksista.

× Tämän kerhokokonaisuuden tavoitteena on harjoitella mielipiteenilmaisuja, vaikuttamismahdollisuuksia ja oppia medialukutaitoja. Samalla linkitetään omia arjen haasteita ja epäkohtia kehitysmaiden lasten haasteisiin. Tehtävien avulla myös mietitään tulevatko lasten ääni ja mielipiteet kuuluviin mediassa.

× Neljän kerhokerran kokonaisuuden on ajateltu kestävän yhteensä neljä tuntia. Se sopii erityisesti silloin, jos lapsen oikeuksia käsitellään yhdestä tai kahdesta näkökulmasta tai jos toiminta tähtää tiettyyn teemapäivään.

× Kerhokerroilla on useampia tehtävävaihtoehtoja, joista voidaan valita omalle ryhmälle sopivimmat tehtävät. Kerhokertojen pituudesta riippuen, kerhoissa voi tehdä myös jatkotehtäviä ja tehtävien tekemistä voidaan jakaa useammalle kerhokerralle. Esimerkiksi animaatioiden tekemiseen kuluu helposti useampi kerhokerta. Menetelmiin ja teemoihin voi tutustua tarkemmin linkkilistaa hyödyntämällä.

Teemapäiviä voivat olla esimerkiksi:

- YK:n maailman vesipäivä 22.3.
- YK:n kansainvälinen demokratian päivä 15.9.
- YK:n kansainvälinen tyttöjen päivä 11.10.
- Euroopan neuvoston demokratiapäivä 14.10.
- YK:n lapsen oikeuksien päivä 20.11.
- YK:n ihmisoikeuksien päivä 10.12.

Kerhokokonaisuuden keskeisiä kysymyksiä:

- Miten lapsia voidaan osallistaa ja innostaa vaikuttamaan asioihin?
- Minkälaisia vaikuttamismahdollisuuksia lapsilla on Suomessa ja muualla?
- Miten lasten ääni kuuluu mediassa?

Kerhokertojen teemat:

1. kerta	Kuuluuko lapsen ääni mediassa.
2. kerta	Harjoitellaan mielipiteenilmaisua.
3. kerta	Mielipiteet näkyväksi.
4. kerta	Tuotosten katsominen ja yhteenveto.

1. kerhokerta – Kuuluuko lapsen ääni?

Tavoite: Harjoitella mielipiteenilmaisua ja tutkia, kuinka lapsen ääni ja lapsen oikeudet näkyvät mediassa.

Tehtävä 1: *Speaker's Corner – esitä mielipiteesi*

Kesto ja työskentelytapa: 30 min, yksilö- ja ryhmätehtävä

Tarvikkeet: tuoli tai koroke

× Pitäkää minuutin mittainen puhe mielipiteestä, jonka takana seisotte ja joka liittyy LOS-artikloihin. Teemaksi sopivat esimerkiksi ”Kaikilla lapsilla tulisi olla oikeus käydä koulua” tai ”Kaikilla lapsilla on oikeus leikkiin ja vapaa-aikaan”. Miettikää muutama keskeinen asia ja naseva iskulause sekä perustelut mielipiteellenne, jotka esitätte puheen aikana. Esittäkää mielipiteet Speaker's Corner -tyyliin, eli laittakaa luokan eteen koroke, jonka päällä jokainen vuorollaan esittää mielipiteensä. Puhukaa mahdollisimman vakuuttavasti.

Jatkotehtävä: Kirjoitetaan mielipiteitä

Kesto ja työskentelytapa: 30 min, pari- tai yksilötehtävä

Tarvikkeet: blogialusta

× Kirjoittakaa samasta aiheesta ytimekäs mielipide blogiin tai sanomalehteen puhettanne hyödyntäen. Muun muassa Sanomalehtien Liiton sivuilta löytyy vinkkejä mielipidekirjoituksen tekemiseen.

Tehtävä 2: Olemme kaikki erilaisia, mutta samanlaisia – vertailkaa mainoksia

Kesto ja työskentelytapa: 20 min, ryhmätehtävä

Tarvikkeet: 2–3 esimerkkimainosta suomalaisista ja eri maiden lapsista, LOS-artiklat

× Laittakaa mainokset rinnakkain ja tarkastelkaa niitä ensin hiljaisuudessa. Kaikilla maailman lapsilla on paljon yhteistä. Keskustelkaa seuraavaksi kuvista ja samankaltaisuuksista käyttäen apuna alla olevia kysymyksiä. Voitte kirjoittaa havaintojanne kuvien viereen.

Pohtikaa:

- Mitä mainoksissa näkyi?
- Minkälaista tietoa saitte mainosten lapsista?
- Oliko mainosten lapsilla jotain yhteistä, löytyikö samankaltaisuuksia: perhe, elämäntilanne, vapaa-aika, koulunkäynti, unelmat ja haaveet?
- Tarkastelkaa LOS-artikloja ja miettikää toteutuvatko artiklat mainoksissa?
- Mitä mainoksissa yritettiin mainostaa?
- Minkälaisia mainostamisen keinoja oli käytetty, jotta ihmiset kiinnittäisivät mainoksiin huomiota?
- Uskotteko, että mainoksissa esitetyt asiat lapsista olivat totta?
- Miettikää myös, missä kaikkialla näette mainoksia?

Jatkotehtävä: Miten mainokset vaikuttavat?

Kesto ja työskentelytapa: 40 min, pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: askarteluvälineet/tietokone/tabletti, kuvanmuokkausohjelma

× Tehkää oma lehtimainos tai mainosjuliste. Miettikää mitä haluatte mainostaa, kenelle mainostatte, minkälaista tietoa haluatte jakaa mainostamastanne tuotteesta/asiasta ja minkälaisia keinoja käytätte, jotta olette vakuuttavia ja saatte herätettyä ihmisten huomion. Tehkää mainoksesta kaksi versiota, joista toinen on mahdollisimman totuudenmukainen ja toinen liioiteltu versio. Mainos voi koostua muun muassa valokuvista, tarkkaan valituista väreistä, muodoista, erilaisia tekstifonteista ja sommittelusta. Voitte käyttää liioitellun version tekemiseen myös kuvanmuokkausohjelmaa.

Tehtävä 3: *Kuuluuko lasten ääni mediassa?*

Kesto ja työskentelytapa: 20–30 min, pari- tai pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: ikäryhmälle sopivia puhuttelevia ulkomaan uutiskuvia ja -juttuja (myös positiivisia uutisia), valmiit puhekuplat

× Tutustukaa ensin mielipiteenilmaisuun liittyviin artikloihin, muun muassa 14. artiklaan (oikeus ajatuksenvapauteen), ja tarkastelkaa median uutistarjontaa lasten näkökulmasta. Tarkastelkaa pienryhmissä uutiskuvia joko niin, että jokaisella ryhmällä on oma kuva, tai niin, että ryhmät kiertävät jokaisen kuvan luona. Varatkaa jälkimmäiseen vaihtoehtoon hieman enemmän aikaa.

× Tutkikaa ryhmissä kuvia ja keskustelkaa niiden herättämistä ajatuksista. Keskustelkaa, mitä kuvassa on meneillään. Liittäkää tyhjät puhekuplat kuviin ja kirjoittakaa niihin, mitä luulette kuvien lasten ajattelevan kuvan tilanteessa ja mitä kuvien lapset toivovat tulevaisuudelta. Pohtikaa, miten kuvan tilanne linkittyy Suomessa asuvan lapsen arkeen. Voisiko meillä olla vastaavia tilanteita? Millaisia? Teetkö koskaan samoja asioita kuin kuvan lapset? Mitä samaa omassa elämässänne ja kuvien lasten elämässä voisi olla?

Jatkotehtävä: *Kuuluuko lasten ääni sanomalehden artikkelissa?*

Kesto ja työskentelytapa: 20 min, pari- tai pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: uutiskuvat ja jutut

× Lukekaa uutiskuviin liittyvät jutut. Pohtikaa, tulevatko jutuissa esiintyvien lasten mielipiteet ja omat näkökulmat kuuluviin jutun tai kuvatekstin yhteydessä.

VINKKI! Tehtävän ajatusta, kuuluuko lasten ääni mediassa, voidaan tarkastella myös muiden medioiden yhteydessä.

2. kerhokerta – Olen sitä mieltä, että...

Tavoite: Harjoitella mielipiteenilmaisua eri keinoin sekä linkittää omia arjen haasteita ja epäkohtia kehitysmaiden lasten haasteisiin.

Tehtävä 1: *Minulla on mielipide!*

Kesto ja työskentelytapa: 40 min, kahden ryhmän tehtävä

Tarvikkeet: videokamera, tabletti, puhelin tai digikamera
(varmistakaa, että välineet on ladattu)

× Valitkaa lapsia koskettava aihe, esimerkiksi koulumatkoihin liittyvät kysymykset tai haasteet. Puolet ryhmästä miettii ja keskustelee liikkumiseen liittyvistä konkreettisista epäkohdista omassa lähiympäristössä ja toinen puoli ryhmästä miettii samoja epäkohtia kehitysmaissa. Lähiympäristössä asia voi liittyä esimerkiksi rikkinäiseen pyörätelineeseen, vaaralliseen tienylitykseen ja kehitysmaissa liian pitkiin koulumatkoihin tai haasteellisiin sääolosuhteisiin.

× Miettikää ryhmässä, mitä haluatte sanoa aiheesta. Kirjoittakaa etukäteen napakka selostus (n. 10 lausetta) ja kuvatkaa aiheesta lyhyt videopätkä (n. 1 min), jossa selostus kuuluu samanaikaisesti. Selostus voi tapahtua näkyvänä kuvassa reportterityyliin tai kuvan ulkopuolella pelkkänä äänenä. Miettikää kuvauspaikka ja -ympäristö tarkkaan, jotta se olisi katsojan näkökulmasta kiinnostava. Miettikää, mitä kuvassa tapahtuu. Kuvatkaa koko juttu yhdellä otoksella tai muutama lause kerralla.

Jatkotehtävä: *Opitaan vaikuttamisen keinoja*

Kesto ja työskentelytapa: 40 min, kahden ryhmän tehtävä

Tarvikkeet: tietokone

× Tehkää vetoamus ja toimintasuunnitelma, eli miten ja kenelle viette kuvaamanne epäkohdan eteenpäin. Ottakaa selvää kuka päättää raportoimanne asian hoidosta esimerkiksi kunnanjohtaja, kunnanvaltuusto, opettaja tai rehtori. Lähettäkää tekemänne video päättävälle taholle ja kysykää, mitä he aikovat asialle tehdä. Antakaa myös omia muutosehdotuksianne. Lisätkää viestiinne myös aiheeseen liittyvä LOS-artikla.

Tehtävä 2 :Tehtäviä mielipiteenilmaisuun

(Vaihtoehtoisia tehtäviä)

a. Mielipide-graffitit

Kesto ja työskentelytapa: 45 min, ryhmätehtävä

Tarvikkeet: isokokoista tukevaa paperia tai vaneria (kysy esimerkiksi kierrätyskeskuksesta), maaleja tai spraymaaleja, hengityssuojaimet
× Valitkaa aihe mielipiteellenne, käyttäkää apuna LOS-artikloja. Kiinnittäkää seinään näkyvälle paikalle mahdollisimman isokokoista paperia tai vanerilevyä ja käykää kirjoittamassa, maalaamassa tai piirtämässä siihen oma mielipiteenne sovitusta aiheesta. Jos kiinnitätte mielipideseinän kouluun, kaikki oppilaat voivat ilmaista mielipiteensä esimerkiksi YK:n lapsen oikeuksien päivänä 20. marraskuuta. Pohtikaa, miten graffitiseinä onnistuisi parhaiten ja minkälaisia haasteita sen kanssa voi syntyä. Keskustelkaa jälkeenpäin seinään tulleista mielipiteistä.

b. Hyvän mielenosoitus

Kesto ja työskentelytapa: 45 min, pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: askartelutarvikkeita

× Miettikää yhdessä, minkä hyvän mielen positiivisen uutisviestin haluatte välittää jostakin valitsemastanne kehitysmaasta. Hyvän mielenosoitus tapahtuu julkisella paikalla. Voitte esimerkiksi jakaa välitunnilla lappuja, joissa lukee jokin positiivinen kehitysmaan lapsista kertova tieto tai uutinen, jonka olette saaneet selville. Sama voidaan toteuttaa blogissa tai tekstiviestillä, aiheeseen sopivan kuvan kanssa tai ilman. Keksikää itse lisää tapoja, miten levittää positiivisia uutisviestejä. Hyödyntäkää oppaan linkkilistaa tiedonhankinnassa.

c. Ympärillä joka paikassa – mielipiteitä julkisessa tilassa

Kesto ja työskentelytapa: 45 min, ryhmätehtävä

Tarvikkeet: liidut, syksyn lehtiä, kiviä yms.

× Tehkää tämä tehtävä ulkona luonnonmateriaaleja hyödyntäen. Miettikää etukäteen asia, josta haluatte ilmaista mielipiteenne. Hyödyntäkää LOS-artikloja. Sen tulee olla lyhyt ja ytimekäs, kenties 1–2 sanaa, numeroita tai symboleja. Esittäkää mielipiteenne esimerkiksi asettelemalla kiviä maahan, piirtämällä liidulla asfalttiin, laittamalla syksyn lehtiä verkkoaidan reikiin.

3. kerhokerta – Mielipiteet näkyväksi

Tavoite: Ilmaista mielipiteitä näkyvästi pidemmän projektin, animaation tai flash mobin, keinoin. Mielipiteen ilmaisun harjoittamiseen voi liittyä erilaisten uusien mediataitojen oppimista.

Tehtävä 1: *Animoitu mielipide*

Kesto ja työskentelytapa: 50–100 min (voidaan jatkaa seuraavalla kerralla), pari- tai pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: värillisiä papereita, useampi kamera ja jalusta. Tutustu etukäteen linkkisivujen avulla animaatio-ohjeistuksiin tai etsi internetistä hakusanalla *pala-animaatio*.

× Katsokaa internetistä animoituja artikloita inspiraatioksi. Löydät ne täältä: vimeo.com/groups/planglobaalikoulu

× Miettikää, mistä artiklasta haluatte tehdä animaation. Tehkää sitten lyhyt suunnitelma ja käsikirjoitus, josta ilmenee tiivistetysti animaationne sanoma ja viesti, keitä siinä esiintyy, missä he ovat ja mitä he sanovat. Pala-animaation tekemisessä käytetään erivärisiä paperinpaloja, joista rakennetaan ihmisiä, hahmoja ja maisemia. Paloja liikutetaan aina vähän kerrallaan ja jokaisen siirron jälkeen otetaan yksi kuva. Kun esimerkiksi käsiä, jalkoja, puita, pilviä tai esineitä liikutellaan vähän kerrallaan, saadaan aikaan liikettä kuvassa. Kuvat yhdistyvät liikkeeksi, kun kuvat katsotaan lopuksi nopeasti peräkkäin elokuvan muodossa. Työtapa vie aikaa, mutta se on helppoa, hauskaa ja palkitsevaa. Pituudeltaan animaatio voi olla 30–60 sekuntia.

Tehtävä 2: *Flash mob*

Kesto ja työskentelytapa: 50–100 min, ryhmätehtävä

Tarvikkeet: riippuu toteutustavasta, videokamera

× Flash mob voidaan toteuttaa esimerkiksi teemapäivään tai LOS-artiklaan liittyen. Katsokaa internetistä inspiraatioksi esimerkkejä flash mobeista, esimerkiksi Planin tyttöjen päivän flash mob (vimeo.com/plansuomi) ja kehitelkää oma.

× Miettikää mihin teemaan tai aiheeseen haluatte ottaa kantaa julkisella paikalla. Miettikää myös flash mobin tapahtumapaikka, tarvittava rekvisiitta, toiminta, ihmismäärä, keitä pyydetään mukaan ja millä tavoin asiaa viestitään osallistujille etukäteen. Videoikaa tapahtuma ja pohtikaa, missä sitä voisi näyttää jälkikäteen.

Flash mob

Flash mobissa joukko ihmisiä tulee etukäteen sovittuun paikkaan ja aikaan tekemään jotakin odottamatonta, kuten ilmaiseen mielipidettä hausalla ja huomiota herättävällä tavalla jonkin tärkeän asian puolesta. He voivat esimerkiksi laulaa, tanssia tai muodostaa ihmisjoukkioista sanoja tai symboleja. Flash mobilla yleensä halutaan viestiä jotakin asiaa.

4. kerhokerta – Miten voin vaikuttaa?

Tavoite: Katsoa animaatioita tai flash mob -videot ja keskustella käsitellyistä LOS-artikloista ja kokemuksista. Pohtia myös omia vaikuttamisen mahdollisuuksia.

Keskustelkaa yhdessä:

- Mitä kerhokerroista on jäänyt mieleen?
- Mitä olette oppineet lapsen oikeuksista?
- Mikä on ollut kivaa?
- Miten minä voin vaikuttaa omaan tai kehitykseni lasten elämään?

KUUDEN KERHOKERRAN KOKONAISUUS

Projekti syntymärekisteröinnistä ja koulutuksesta

Kuuden kerhokerran kokonaisuus

× Tässä kokonaisuudessa käsitellään muun muassa seuraavia YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen artikloita:

- **7. Artikla:** Jokainen lapsi on rekisteröitävä heti syntymän jälkeen. Syntyneellä lapsella on oikeus nimeen ja kansalaisuuteen sekä, mikäli mahdollista, oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan.
- **8. Artikla:** Lapsella on oikeus säilyttää henkilöllisyytensä, kansalaisuutensa, nimensä ja sukulaissuhteensa.
- **19. Artikla:** Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä.
- **28. Artikla:** Lapsella on oikeus käydä ilmaiseksi peruskoulua.

× Lapsen virallinen syntymärekisteröinti on yksi keskeisin asia, jotta lapsen mahdollisuudet päästä muun muassa rokotusohjelmiin ja kouluun toteutuvat. Syntymärekisteröinti takaa sen, että lapsi on virallisesti ”olemassa”. Tämän kerhokokonaisuuden tavoitteena on pohtia ja ymmärtää syntymärekisteröinnin ja koulunkäynnin merkitys lapsen oikeuksien toteutumiselle sekä Suomessa että kehitysmaissa.

× Kuuden kerhokerran kokonaisuuden on ajateltu kestävän yhteensä kuusi tuntia ja se sopii erityisesti, jos lapsen oikeuksia käsitellään muutamasta näkökulmasta ja käsittelytapana käytetään esimerkiksi video- tai radioprojektia kaikkien kerhokertojen ajan.

× Video- tai radio-ohjelman tekemiseen on hyvä varata kunnolla aikaa sekä panostaa hyvään suunnitteluun ja käsikirjoitukseen. Ohjelma kannattaa kuvata käsikirjoituksen mukaisessa järjestyksessä, jotta elokuvan tai äänen leikkaamiseen jälkikäteen ei mene aikaa. Tässä kerhokokonaisuudessa tehtävät, kuten haastattelut ja katugallupit, ovat tietyssä järjestyksessä. Järjestystä on mahdollista kuitenkin vaihtaa oman suunnitelman ja käsikirjoituksen mukaisesti, joka laaditaan ensimmäisillä kerhokerroilla. Lopullisen video- tai radio-ohjelman sopiva pituus on 3–5 minuuttia. Kerhokertojen alustukseksi katsottavat videot ja vinkit video- tai radio-ohjelman tekemiseen löytyvät linkkilistalta.

Kerhokokonaisuuden keskeisiä kysymyksiä ovat:

→ Miksi syntymärekisteröinti on tärkeää?

→ Miksi koulutus on tärkeää?

→ Miten omilla valinnoilla voi vaikuttaa maailmaan tai omaan tulevaisuuteen?

Kerhokertojen teemat:

1. kerta	Syntymärekisteröinti. Henkilöhahmojen rakentaminen .
2. kerta	Koulutus. Henkilöhahmojen tarinat ja käsikirjoitus.
3.–4. kerta	Unelmat ja koulunkäynnin haasteet. Käsikirjoitus, haastattelu, kuvaus tai nauhoitus.
5. kerta	Kuvaus tai nauhoitus, lööpit.
6. kerta	Miten minä voin vaikuttaa? Ohjelmien katsominen tai kuuntelu.

1. kerhokerta – Ohjelman henkilöt syntyvät

Tavoite: Ymmärtää syntymärekisteröinnin tärkeys ja aloittaa video- tai radio-ohjelman henkilöhahmojen rakentaminen.

Tehtävä 1: *Minulla on henkilökortti*

Kesto ja työskentelytapa: 25 min, pari- tai pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: paperia, kyniä

× Katsokaa alustukseksi *Minä tahdon kouluun* -animaatio (1 min 40 s).

Video löytyy osoitteesta: vimeo.com/groups/planglobaalikoulu

× Miettikää yhdessä, miksi lasten syntymärekisteröinti on tärkeää? Mitä tietoja tarvitaan syntymärekisteröintiä varten? Mihin kaikkeen henkilökorttia tarvitaan?

× Kehitellään seuraavaksi henkilöhahmoja video- tai radioprojektiinne. Piirtäkää paperille henkilöhahmo, joka edustaa lasta. Tarkoituksena on keksiä ja kirjata tälle henkilöhahmolle erilaisia henkilötietoja. Laatikaa tärkeimpien tietojen perusteella keksimällenne lapselle oma henkilökortti. Henkilökortissa tulisi olla lapsen etunimi, sukunimi, sukupuoli, syntymäaika ja -paikka ja kansalaisuus. Henkilö voi asua joko Suomessa tai kehitysmaassa. Voitte piirtää korttiin myös henkilön kuvan. Käyttäkää kehittämiänne hahmoja videoprojektin henkilöinä.

× Lisätkää hahmoon vielä muita ominaisuuksia, persoonallisuuden piirteitä sekä muita lisätietoja.

× Vertaillkaa henkilöitänne, minkälaisia heistä tuli, tuliko esimerkiksi kaikista Suomessa asuvista lapsista samanlaisia? Miettikää, onko olemassa ”tyypillistä” suomalaista.

Tehtävä 2: Haluan kouluun -leikki

Kesto ja työskentelytapa: 25 min, pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: henkilökortit (kts. edellinen tehtävä)

- × Jakakaa luokka tai piha eri palvelupisteisiin, kuten koulu, työpaikka, terveysasema, kännykkäkauppa ja avioliiton rekisteröintitoimisto. Tehkää pienryhmät, joissa keksitään yksi palvelupiste ja pisteellä tarvittavat valikoidut tiedot, jotka kirjoitetaan ylös ja laitetaan pisteelle näkyville. Miettikää mitä tietoja tarvitaan, jotta pisteeltänne saa palvelua. Valitkaa pisteille työntekijät.
- × Ennen kuin lähдете kiertämään palvelupisteitä, peittäkää toistenne korteista joitakin henkilötietoja esimerkiksi syntymäaika, kansallisuus tai syntymäpaikka, jotta pisteillä asioiminen vaikeutuisi. Kiertäkää sitten kaikki pisteet ja testatkaa, minkälaista palvelua kussakin pisteessä onnistutte saamaan, niillä tiedoilla joita henkilökortissanne näkyy.
- × Keskustelkaa lopuksi yhdessä, mitä vaikeuksia kukin oli kohdannut, kuinka esimerkiksi sukupuoli, ikä tai puutteelliset tiedot olivat vaikuttaneet asioimiseen.

Syntymärekisteröinti

Syntymärekisteröinti tarkoittaa lapsen syntymän virallista rekisteröintiä. Sen tulisi olla osa väestötietojärjestelmää, jossa tunnustetaan yksilön olemassaolo, vahvistetaan perhesuhteet laillisesti ja johon merkitään yksilön elämän tärkeimmät tapahtumat, kuten avioliitto. Rekisteröinnin ansiosta lapsi voi myös saada syntymätodistuksen ja virallisen henkilötodistuksen, joka edesauttaa muun muassa kouluun ja rokotusohjelmiin pääsyä sekä estää lapsiavioliittoja ja lapsityövoimaksi joutumista.

ETUNIMET/FÖRNAMN

SUKUNIMI/EFTERNAMN

SURUPUOLI/KÖN

SYNT.AIKA JA -PAIKKA/
FÖDELSE DATUM OCH -ORT

KANSALAISUUS/MEDBORGARSKAP

2. kerhokerta – Koulutuksella parempi tulevaisuus

Tavoite: Keskustella koulutuksen tärkeydestä ja rakentaa henkilö-
hahmoille taustatarinat.

Tehtävä 1: *Enemmän kuin unelma – miksi koulutus on tärkeää?*

Kesto ja työskentelytapa: 25 min, ryhmätehtävä

Tarvikkeet: internet, esimerkki visuaalisista muistiinpanoista eli sketchnoting-menetelmästä

× Katsokaa video *More than a dream* (6 min). Video löytyy osoitteesta:
vimeo.com/groups/planglobaalikoulu

× Pohtikaa sen jälkeen alla olevia kysymyksiä ja tehkää vastauksista visuaaliset muistiinpanot (sketchnoting). Toisin sanoen ilmaiskaa vastauksenne ja ajatuksenne sanoilla ja kuvallisessa muodossa piirtämällä nopeasti yksinkertaisia kuvia, tikku-ukot käyvät hyvin ja käyttämällä graafisia elementtejä (viivat, nuolet, puhekuplat yms.). Etsikää internetistä etukäteen esimerkkejä visuaalisista muistiinpanoista. Pitäkää vastausaika lyhyenä, esimerkiksi yksi minuutti, silloin piirtämistä ei jääda miettimään liian pitkäksi aikaa.

→ Mitä taitoja olet oppinut koulussa?

→ Mikä on koulussa mielestäsi mukavinta? Entä mikä ikävintä?

→ Minkälainen olisi unelmien koulu? Mitä asioita siellä olisi?

→ Mitä hyötyä koulunkäynnistä on ollut sinulle?

× Katsokaa toistenne visualisointeja ja pohtikaa, voisivatko vastaukset olla samanlaisia kehityksmaissa. Pohtikaa koulunkäynnin merkitystä tyttöjen ja poikien elämässä.

Tehtävä 2: *Tarina erään lapsen elämästä*

Kesto ja työskentelytapa: 30 min, pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: kuvia lehdistä tai internetistä (esimerkiksi Creative Commons -lisenssillä olevia Wikimedia Commons -sivustolta), paperia ja kyniä, sakset, puukeppi

× Muodostakaa pienryhmät, joissa on noin 3–5 henkilöä. Näissä ryhmissä kehitätte seuraavaksi video- tai radio-ohjelman henkilöiden taustatarinat sekä teette käsikirjoituksen.

× Lisätkää viime kerralla tekemiinne henkilöhahmoihin lisää taustatietoja. Valitkaa lehdistä tai internetistä viisi kuvaa, jotka liittyvät jotenkin hahmojenne elämään ja syventäkää hahmojenne taustatarinoita kuvia apuna käyttäen. Miettikää muun muassa seuraavia asioita: koulunkäynti, unelmat, perhe, sukulaiset, ystävät, harrastukset, koti ja elinympäristö (maaseutu/kaupunki).

× Esitelkää hahmot toisillenne. Aloittakaa sitten tarinan kehittäminen tarinakepin avulla. Keppi kiertää ryhmässä henkilöltä toiselle ja henkilö, jolla keppi kulloinkin on, kertoo ja keksii jatkoa tarinalle ja esitellyille henkilöille. Yrittäkää saada kaikille hahmoille rooli tarinassanne. Muistakaa, että teemana on syntymärekisteröinti ja koulunkäynti (tai muu yhdessä valittu tema).

× Kirjoittakaa keksimänne tarina ja sen tärkeimmät kohdat ylös käsikirjoituksen muotoon. Tässä kohdassa tarinaa voidaan vielä muokata. Tarinassa tulee olla alkutilanne, keskikohdan tapahtumat ja loppuratkaisu. Miettikää erityisesti keitä tarinaan kuuluu, kuka on päähenkilö, minkälaisia rooleja henkilöillä on (esimerkiksi perheessä), mitä he tekevät, missä tarina tapahtuu, mitä tarinassa tapahtuu ja mikä on henkilöiden suurin haaste (liittyen koulunkäyntiin ja syntymärekisteröintiin) ja miten haasteet ratkaistaan. Tarinassa voi olla myös yllättävä käänne. Keskustelkaa yhdessä minkälaisia tarinoita syntyi. Voitte jatkaa käsikirjoitusta seuraavalla kerralla.

Koulutuksen hyödyt

- Koulutus auttaa vähentämään köyhyyttä ja eriarvoisuutta.
- Koulutus lisää tietoutta terveydestä ja ympäristöstä, ja vähentää näin muun muassa lapsikuolleisuutta.
- Usein koulutuksen piiriin kuuluvat lapset pääsevät rokotusohjelmiin, saavat puhdasta vettä sekä pääsevät osallistumaan kouluruokailuun.
- Koulutus edesauttaa lapsen äänen kuulumista yhteiskunnassa ja omien mielipiteiden ilmaisua.
- Koulutuksen on todettu vähentävän tyttöjen varhaista avioitumista sekä raskauksia.
- Koulutus lisää tyttöjen mahdollisuuksia työssäkäyntiin tulevaisuudessa. Koulutus nostaa tyttöjen tulotasoa ja antaa heille valmiuksia huolehtia omasta elämästään ja perheestään.

3.–4. kerhokerta – Hiljaisuus, nauhoitus käynnissä

Tavoite: Pohtia unelmia ja koulunkäynnin haasteita, viimeistellä käsikirjoitus, valita roolit, kuvata tai nauhoittaa ohjelma.

× Seuraavalla kahdella kerhokerralla viimeistelette käsikirjoituksen ja kuvaatte tai nauhoitatte ohjelman. Voitte tehdä kerhokerroilla vaihtoehtoisesti haastattelun tai katugallupin. Miettikää mihin kohtaan käsikirjoitusta se tulee. Sopikaa vielä roolit ja etsikää mahdollinen rekvisiitta.

Tehtävä 1: Unelma-ammattini

Kesto ja työskentelytapa: 50 min, pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: kamera, tabletti tai muu nauhoittamiseen soveltuva väline

× Katsokaa video *Tanssiunelmia* (2 min 33 s). Video löytyy osoitteesta: vimeo.com/groups/planglobaalikoulu

Keskustelkaa yhdessä seuraavista kysymyksistä:

- Miksi kaikilla maailman lapsilla ei ole samanlaisia mahdollisuuksia koulutukseen ja mitä hyötyä koulutuksesta on?
- Minkälaisia esteitä lapset voivat kohdata koulunkäyntiin liittyen Suomessa tai kehitysmaissa?
- Miksi tytöt eivät välttämättä pääse kouluun?
- Voivatko unelma-ammattit olla samanlaisia ympäri maailmaa ja mikä on oma unelma-ammattisi?

× Tehkää haastattelu koulunkäyntiin liittyvistä haasteista. Miettikää kuka haastattelee ja ketä henkilöahmoa sekä missä tilanteessa. Haastatelkaa vuorotellen henkilöahmojanne heidän unelma-ammateistaan ja kuvatkaa haastattelut. Miettikää kysymykset etukäteen ja käykää läpi hyvän haastattelutekniikan perusteet:

1. Kysymykset on mietitty ja kirjoitettu ylös etukäteen: esimerkiksi mikä on unelma-ammattisi, minkälainen ammatti se mahdollisesti on, miksi se on unelma-ammattisi ja kuinka siihen ammattiin pääsee.
2. Kysymykset ovat selkeitä ja napakoita.
3. Haastattelutilanteessa voi tehdä uusia tarkentavia kysymyksiä.
4. Haastattelijan tehtävä on kuunnella haastateltavaa ja olla kiinnostunut hänen vastauksistaan.
5. Haastattelijalla ei saa puhua päälle tai kommentoida kesken puheen, koska kaikki tallentuu nauhalle ja voi häiritä katsojaa tai kuulijaa.
6. Jos haastateltava ei pysy aiheessa, ohjaa hänet seuraavalla kysymyksellä takaisin alkuperäiseen aiheeseen.

Kuvauslupa

Kysy kuvattavalta aina lupa sekä kuvaamiseen että julkaisemiseen. Kuvaamisesta julkisella paikalla koskevat tietynlaiset säännöt. Periaatteessa julkisilla paikoilla, joihin on vapaa pääsy, kuten kaduilla, toreilla, kauppakeskuksissa ja joukkoliikennevälineissä, saa kuvata vapaasti häiriötä aiheuttamatta. Silti on kohteliasta ja hyvien tapojen mukaista kertoa kuvaamisesta ja kysyä lupaa. Kotirauhaa ei saa rikkoa, toisin sanoen kaikilla on oikeus olla rauhassa omassa kotonaan. Ihmisten kuvaaminen kotirauhan suojaamilla alueilla, kuten kodeissa, pihoilla, käymälöissä ja pukeutumistiloissa vaatii aina luvan.

Tehtävä 2: Katugallup – Koulunkäynnin haasteet

Kesto ja työskentelytapa: 30 min, paritehtävä

Tarvikkeet: kamera tai muu nauhoittamiseen soveltuva väline

- × Toteuttakaa katugallup koulun alueella. Koska ohjelman teemana on koulunkäynti, muistelkaa yhdessä minkälaisia haasteita voi liittyä koulunkäyntiin Suomessa ja kehitysmaissa.
- × Katugallupia tehdessä kysytään eri-ikäisten ihmisten mielipiteitä muutamaa ytimekkääseen ja selkeään kysymykseen. Käyttäkää katugallupin tekemiseen 15 minuuttia.
- × Muistelkaa hyvän haastattelun tekniikkaa ja pitäkää mielessä, että haastattelussa ensin esitellään keitä olette ja mitä tarkoitusta varten teette haastattelua sekä missä ja milloin se julkistetaan. Kysykää haastateltavalta myös lupaa kuvaamiseen.
- × Miettikää muutama kysymys valmiiksi esimerkiksi: Mitä sinä olet oppinut koulussa? Mikä koulunkäynnissä on ollut vaikeinta? Mikä on ollut kivointa? Mikä on koululaisten suurin koulunkäyntiin liittyvä haaste Suomessa? Miksi kehitysmaan lapset eivät pääse aina kouluun?
- × Keskustelkaa tunnin lopuksi kyselyn tuloksista, olivatko esimerkiksi eri-ikäisten ihmisten vastaukset erilaisia.

Koulunkäynnin haasteet

- Lapsen oikeuksien sopimuksen 28. artiklassa todetaan, että lapsella on oikeus käydä ilmaiseksi peruskoulua. Koulunkäynnin esteitä kehitysmaissa voivat olla muun muassa kehitysvammaisuus, lasten työntekeä perheen elättämiseksi, kieliongelmat, sukupuoli, kiusaaminen, luonnonilmiöt muun muassa monsuunisateet, liian pitkät tai vaaralliset koulumatkat.
- Koulunkäyntiä voivat myös vaikeuttaa korkeat koulumaksut ja koulupukumaksut, epäpätevät opettajat, konfliktit ja sairaudet, kuten malaria tai hiv/aids.
- Erityisesti tyttöjen kohdalla koulujen saniteettitilojen puutteellisuus, vastuu perheistä, kiusaaminen tai koulunkäynnin huono arvostus heikentävät heidän mahdollisuuksiaan osallistua koulunkäyntiin.

VINKKI! Testatkaa ennen videokuvausta, että laitteet ja erityisesti äänitys toimivat. Haastateltavan tulee olla tarpeeksi lähellä kameran mikrofonia, jotta ääni kuuluisi. Välttäkää erityisesti vilkkaita kadunvarsia ja tuulisia olosuhteita, ettei ääni ”häviä” tai tuuli pauku mikrofonissa.

Jatkotehtävä: *Lehtijuttu koulun lehteen*

Kesto ja työskentelytapa: 30 min, paritehtävä

Tarvikkeet: kirjoitusvälineet

× Kirjoittakaa katugallup-vastausten perusteella lyhyt reportaasinomainen lehtijuttu, josta tulee ilmetä mitä aihetta käsitellään, miksi sitä käsitellään, keitä on haastateltu ja milloin, sekä mitä haastateltavat sanoivat aiheesta. Kaikkea ei tarvitse kertoa, vaan valitkaa kiinnostavimmat kommentit.

5. kerhokerta – Lööppien takana

Tavoite: Saattaa ohjelman kuvaukset tai nauhoitukset loppuun ja ymmärtää lööppien taustoja.

Tehtävä 1: *Lööppipaja*

Kesto ja työskentelytapa: 30 min, pari- tai pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: keltaista paperia, mustia tusseja tai maalia, esimerkkilööppejä

× Tällä kerralla tehdään lööppejä ja saatetaan kuvaukset tai nauhoitukset loppuun. Keskustelkaa, mikä on lööppi. Minkälainen lööppi herättää huomiota? Minkälaisia lööppejä muistatte? Mitä aiheita lööpeissä voi olla? Minkälaisia tunteita ne voivat herättää? Mitä lööpeissä voidaan sanoa ja mitä ei? Ovatko ne totta? Tutkikaa esimerkkilööppejä.
× Tehkää omia lööppejä liittyen video- tai radio-ohjelmiinne. Niiden pitäisi olla mahdollisimman huomiota herättäviä ja liittyä aiheeseen, mutta ne eivät saa olla loukkaavia. Miettikää tarkkaan, mitä voi sanoa ja mitä ei.

Lööppi

Lööppi on kärjistetty ja lyhyt tiivistys jostain ajankohtaisesta asiasta. Se ei saa olla valetta, vaikka usein lööppi on monimerkityksellinen.

VINKKI! Lisätietoa sananvapaudesta ja journalistin ohjeista löytyy muun muassa Journalistiliiton sivuilta.

6. kerhokerta – Ohjelmien katselu ja kuuntelu

Tavoite: Katsoa tai kuunnella valmiit ohjelmat sekä miettiä, kuinka omilla valinnoilla voi vaikuttaa asioihin.

Keskustelkaa yhdessä:

- Mitä kerhokerroista on jäänyt mieleen?
- Mitä olette oppineet lapsen oikeuksista?
- Mikä on ollut kivaa?
- Miten minä voin vaikuttaa omaan tai kehitysmaan lasten elämään?

KAHDEKSAN KERHOKERRAN KOKONAISUUS

Minä ja maailma

Kahdeksan kerhokerran kokonaisuus

- × Tietoisuuden lisääminen lapsen oikeuksista on keskeisessä roolissa stereotyypioiden purkamisessa ja erilaisuuden ymmärtämisessä. Sen lisäksi tutustuminen ympäröivään maailmaan ja kehitysmaihin auttaa näkemään, kuinka samanlaisia ihmiset lopulta ovat. Lasten kohtaamat arjen ja elämän haasteet voivat olla osittain erilaisia kehitysmaissa kuin Suomessa, mutta lapsia yhdistävät monet universaalit asiat kuten perhe, vapaa-ajan leikit, koulukiusaaminen, unelmointi työpaikasta ja paremmasta tulevaisuudesta. Olemme kaikki osa globaalia maailmaa, johon voimme vaikuttaa omilla valinnoillamme ja asenteillamme. Oikeita valintoja tehdäksemme, kaikilla on oikeus tiedon saamiseen.
- × Kahdeksan kerhokerran kokonaisuuden on ajateltu kestävän yhteensä kahdeksan tuntia ja se sopii erityisesti, kun kerhossa halutaan käsitellä useampia teemoja ja lapsen oikeuksia.
- × Teemojen linkittäminen tehtävien kautta lapsen oikeuksiin sekä suomalaislasten että muiden maiden lasten arkeen on tärkeää. Ohjaaja suunnittelee etukäteen teemojen mukaiset kokonaisuudet ja tehtävät kerhokerroille. Tunteihin kannattaa valmistautua huolella ja varata tarvittavat tarvikkeet valmiiksi.
- × Kerhokerroilla voidaan käyttää isoa maailmankarttaa, joka voidaan tehdä myös itse. Maailmankartan avulla voidaan kerhokerroilla tutustua erilaisten teemojen kautta eri maihin, joista voidaan etsiä ohjaajan tai lasten toimesta kiinnostavia teemaan sopivia faktoja.

Kerhokertojen teemat:

1. kerta	Lapsen oikeudet.
2. kerta	Stereotyypiat.
3. kerta	Lapsen oikeus leikkiin ja vapaa-aikaan.
4. kerta	Lapsityövoima.
5. kerta	Kiusaaminen.
6.–7. kerta	Oikeus saada tietoa, uutiset ja digitarina.
8. kerta	Ohjelmien katsominen ja loppuyhteenveto.

1. kerhokerta – Kaikkien lasten oikeudet

Tavoite: Tutustua lapsen oikeuksiin, maailman lapsiin ja muihin kulttuureihin. Pohtia, mitkä asiat muodostavat hyvän elämän.

Kerhokerran keskeisiä kysymyksiä:

- Mitä ovat lapsen oikeudet?
- Minkälainen on hyvä elämä?
- Ovatko lapset ympäri maailmaa enemmän samanlaisia kuin erilaisia?

× Tällä kerhokerralla käsitellään muun muassa seuraavia YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen artikloita:

- **2. Artikla:** Lapsen oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle. Lasta ei saa syrjiä hänen tai hänen vanhempiansa ulkoon, alkuperän, mielipiteiden tai muiden ominaisuuksien vuoksi.
- **6. Artikla:** Jokaisella lapsella on oikeus elämään. Valtion on taattava mahdollisimman hyvät edellytykset lapsen henkiinjäämiselle ja kehitykselle.

Tehtävä 1: *Globaalikoulun Maailman ympäri -peli*

Kesto ja työskentelytapa: 20 min, pari- tai yksilötehtävä

Tarvikkeet: internet, LOS-artiklat

× *Maailman ympäri* -pelissä tutustutaan kehitysmaiden lapsiin. Peli löytyy osoitteesta: globaalikoulu.plan.fi/. Valitkaa pelistä jokin maa, johon tutustutte pareittain ja esitelkää lopuksi muille maahan liittyviä tietoja ja lasten tarinoita. Tuokaa esiin yksi asia artikloja apuna käyttäen, joka on lapsen elämässä hyvin.

Jatkotehtävä: *Tässä olen minä*

Kesto ja työskentelytapa: 30 min, paritehtävä

Tarvikkeet: digikamera/puhelin/videokamera

× Tehkää pareittain vastaavanlainen esittely itsestänne esimerkiksi videota hyödyntäen. Pohtikaa yhdessä, mikä on turvallista netin käyttöä ja miettikää, mitä tietoja haluatte jakaa itsestänne ja mitä ette haluaisi jakaa. Jakaisitteko videon itsestänne internetiin? Missä kaikkialla sen voisi jakaa?

Turvallinen netinkäyttö

Miettikää tarkkaan, mitä tietoja tai kuvia haluatte jakaa itsellenne tai kavereistanne. Muistakaa kysyä asianomaisilta lupa julkaisuun. Tarkkoja nimiä, yhteystietoja tai esimerkiksi tunnuslukuja ei kannata jakaa edes parhaimmalle ystävälle. Muistakaa, että nettiin laitettut tiedot eivät välttämättä poistu sieltä koskaan ja voivat tulla jaetuksi myös muiden toimesta.

Tehtävä 2: Hyvän elämän kortit

Kesto ja työskentelytapa: 25 min, ryhmä- ja pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: iso paperi, kyniä, LOS-artiklat

× Keskustelkaa, mitä tarkoittaa hyvä elämä. Miettikää, mitä tärkeitä asioita hyvään elämään kuuluu, esimerkiksi kaverit, harrastukset, koulutus, koti, tavat ja perinteet sekä perheen varallisuus. Kirjoitakaa asiat ylös erillisille lapuille. Laittakaa laput sitten hattuun ja nostakaa kolme lappua, joissa olevien asioiden perusteella luotte pienryhmässä tarinan yhden lapsen elämästä. Keksikää tarinan lapselle ikä, asuinpaikka ja -maa ja päättäkää, onko tarinan lapsi tyttö vai poika, keitä tärkeitä ihmisiä hänen elämänsä kuuluu ja mistä hän unelmoi. Valitkaa lisäksi lapsen oikeuksien artikloja, jotka liittyvät jotenkin tähän henkilöön ja perustelkaa valinta. Lapsen ei tarvitse olla suomalainen.

× Voitte laittaa asiat muistiin piirtämällä isolle paperille ”pullaukon”, joka esittää henkilöänne. Kirjoittakaa ”pullaukkoon” henkilöönne liittyviä tietoja. Esitelkää henkilöt toisillenne. Miettikää yhdessä, mitä samaa ja mitä erilaista henkilöissänne ja omassa elämässänne on ja mitkä asioista ovat hyvän elämän kannalta tärkeimpiä. Minkälainen tulevaisuus tai minkälaiset mahdollisuudet henkilöillä on?

Jatkotehtävä: Äänitarina henkilöstä

Kesto ja työskentelytapa: 40 min, pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: äänityslaite esimerkiksi puhelin tai nettipalvelin (kts. linkkilista s. 60)

× Nauhoittakaa henkilön tarina äänitarinaksi, eräänlaiseksi radiokuunnelmaksi. Tarkoituksena on tehdä mielenkiintoinen henkilötarina, jossa voitte käyttää hyödyksi henkilöstä keksimiänne ”faktoja”. Laittakaa nauhuri pyörimään ja kertokaa tarinaa vuorotellen muutamalla lauseella kerrallaan, faktoja apuna käyttäen ajatuksella ”Olipa kerran...”. Herättäkää henkilönne eloon kuvailemalla henkilön elämää ja elävöittäkää tarinaa itse tehdyillä ääniefekteillä ja äänimaisemalla. Käyttäkää ”pullaukkoa” muistinne apuna. Lopuksi kuunnelkaa tarinat yhdessä ja keskustelkaa toteutuvatko lapsen oikeudet tämän henkilön kohdalla. Miettikää myös tarinoiden herättämiä mielikuvia, olivatko kaikki lapset samanlaisia ja mistä maasta he olivat kotoisin.

VINKKI! Voitte haastatella henkilöitänne myös niin sanotun kuumen tuolin avulla, jolloin joku istuu tuolissa luokan edessä henkilön roolissa ja muut kysyvät tältä kysymyksiä hahmon elämästä.

Tehtävä 3: Sää tiedotus tänään

Kesto ja työskentelytapa: 20 min, ryhmätehtävä

Tarvikkeet: maailmankartta, internet, päivän sanomalehtiä

× Sääilmiöt vaikuttavat monen lapsen elämään. Tutkikaa ajankohtaista säätilannetta päivän lehdistä ja internetistä eri puolilla maailmaa sekä Suomessa. Käyttäkää apunanne maailmankarttaa. Vertailkaa, ovatko eri tietolähteiden tiedot samoja? Pohtikaa, minkälaisia sääilmiöitä on olemassa ja miten ne voivat vaikuttaa lasten koulunkäyntiin ja LOS-artiklojen toteutumiseen.

Sääolosuhteet

Joissain maissa monsuunisateet voivat rikkoa koulurakennuksia tai koulurakennukset ovat huonossa kunnossa, eivätkä suojaa säältä. Sadekaudella koulumatkat voivat muodostua hankaliksi ja vaarallisiksi mutavyöryjen ja teiden huonon kunnon takia. Rajut luonnonilmiöt kuten tulvat, maanvyöryt ja taifuunit aiheuttavat myös suurempia katastrofitilanteita, tuhoavat asumuksia ja edesauttavat kulkutautien leviämistä. Ilmastonmuutoksen arvioidaan lisäävän luonnonkatastrofien määrää.

Jatkotehtävä: Sää tiedotus tv-studiossa

Kesto ja työskentelytapa: 40 min, ryhmätehtävä

Tarvikkeet: askarteluvälineet, videokamera

× Tehkää oma tv-säästudio. Keksikää eri sääilmiöille omat symbolit, joita käytätte sää tiedotuksessa. Tarkoituksena on miettiä erilaisia sääilmiöitä ympäri maailmaa ja kertoa ”katselijoille”, kuinka ne vaikuttavat paikallisten lasten elämään.

× Tarvitsette sää lähetys meteorologin, ison maailmankartan, sää symbolit, ohjaajan ja kuvaajan. Tehkää kuvaussuunnitelma yhdessä eli tiivistelmä mitä halutaan sanoa, keitä henkilöitä on missäkin roolissa, missä järjestyksessä kuvataan ja kuinka pitkä lähetys on. Miettikää etukäteen muun muassa mitä yksityiskohtia kartasta haluatte näyttää lähikuvassa. Kirjoittakaa etukäteen ylös, suurin piirtein, mitä meteorologi puhuu, miettikää mitä maita käsitellään ja minkälaista kuvamateriaalia sää tiedotuksen kuvittamiseen tarvitaan. Kuvatkaa sää tiedotus kuvausjärjestyksessä ilman leikkausta. Tästä syystä hyvä kuvaussuunnitelma on tarpeen.

2. kerhokerta – Minkälaisia olemme?

Tavoite: Pohtia, mistä stereotypiat syntyvät ja miten erilaisia viestejä ja kuvia voidaan tulkita monin eri tavoin.

Kerhokerran keskeisiä kysymyksiä:

- Mitä tarkoittaa stereotypia?
- Mistä stereotypiat tai mielikuvat muista ihmisistä ja kulttuureista syntyvät?
- Voidaanko stereotypioihin vaikuttaa?

× Tällä kerhokerralla käsitellään muun muassa seuraavia YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen artikloita:

- **2. Artikla:** Lapsen oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle. Lasta ei saa syrjiä hänen tai hänen vanhempiensa ulkonäön, alkuperän, mielipiteiden tai muiden ominaisuuksien vuoksi.
- **30. Artikla:** Vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaansa kuuluvalla lapsella on oikeus ryhmänsä kulttuuriin, uskontoon ja kieleen.

Tehtävä 1: *Rikkinäinen puhelin*

Kesto ja työskentelytapa: 20 min, ryhmätehtävä

Tarvikkeet: paperi, kynä tai puhelin

× Ohjaaja keksii tarinan, joka on melko neutraali, mutta siinä piilee mahdollisuus monenlaisiin tulkintoihin. Jakakaa tarina vuoron perään toisillenne kirjoitettujen viestien muodossa ja katsokaa lopulta, onko tarina muuttunut alkuperäisestä. Ideana on huomioda, kuinka alkuperäinen viesti voi muuttua ja tulla tulkituksi eri tavoin toisen käden tietona.

Esimerkkitarina:

- × Eilen jalkapallonkentällä oli ahdasta, koska siellä oli liian paljon porukkaa pelaamassa. Pelaamassa oli sekä tyttöjä että poikia. Mukana oli myös Mary, joka rakastaa jalkapallon pelaamista. Mary on pelannut viisivuotiaasta saakka. Nyt Mary on yhdeksän. Hänellä on kolme isoveljeä, joista kaksi pelaa jalkapalloa ja yksi harrastaa tanssia. Mary on heistä kaikkein taitavin pelaaja, mutta häntä ei haluta ottaa mukaan peleihin, koska hän on hidas juoksemaan.
- × Juostessaan Mary usein tuuppii toisia, vaikka se ei ole hänen tarkoituksensa. Kerran hän potkaisi maalivahtia vahingossa jalkaan. Itsepintaisesti Mary tulee poikien kanssa pelaamaan, mutta nyt häntä on alettu kiusata siitä, että tytöt eivät osaisi pelata jalkapalloa.

× Ensimmäinen henkilö lukee viestin itsekseen, kirjoittaa ja lyhentää sen 300 merkkiin ja lähettää sen seuraavalle (tekstarilla tai paperilla), seuraava lyhentää sen taas 250 merkkiin ja lähettää eteenpäin, näin viesti jatkuu eteenpäin, kunnes se on lyhyt ja ytimekäs esimerkiksi yhden lauseen mittainen. Lukekaa viestit ja tarina vielä ääneen ja miettikää, miten viesti muuttui matkalla ja tuliko väärinymmärryksiä. Mikä oli viimeisin tieto, mikä jäi jäljelle tarinasta? Mihin asioihin kiinnititte huomiota tarinassa? Pohtikaa myös, voivatko tytöt olla hyviä jalkapallossa tai pojat tanssissa.

VINKKI! Tehtävä voidaan toteuttaa vuorotellen kuiskaamalla tai niin, että ensin joku lukee tarinan yhdelle henkilölle, joka kertoo sen omin sanoin muistelemalla seuraavalle, joka taas kertoo sen seuraavalle jne. samaan aikaan, kun muut odottavat vuoroaan luokan ulkopuolella. Kuunnelkaa lopuksi yhdessä viimeisin versio tarinasta.

Tehtävä 2: *Tervetuloa Tansaniaan – kuinka matkailumainokset vahvistavat stereotypioita*

Kesto ja työskentelytapa: 20–30 min, ryhmätehtävä

Tarvikkeet: matkailumainoksia eri maista (matkayhtiöiden ja ystävyyssseurojen esitteet, naisten- ja sanomalehtien mainokset)

× Monissa mainoksissa pönkitetään stereotyyppistä mielikuvaa eri kulttuureista ja kansoista. Tutkikaa hetki matkailumainoksia muutamasta eri maasta. Miettikää, mitä kuvissa tapahtuu, minkälaisia ajatuksia ne herättävät ja minkälaista tietoa saatte kyseessä olevasta maasta, sen ihmisistä ja kulttuurista. Kirjoittakaa huomiot ylös miellekarttaan. Virtuaalisia miellekarttoja löytyy myös internetistä (katso linkkilista s. 60).

× Pohtikaa seuraavaksi, mitä tarkoittaa stereotypia. Miettikää vahvistavatko mainoksissa näkyvät asiat stereotypioita maista ja sen ihmisistä? Minkälaisia ilmauksia mainoksissa käytettiin? Näkyikö kuvissa lapsia, missä tilanteissa? Minkälaisia kuvakulmia kuvissa oli ja miten ne voivat vahvistaa stereotypioita? Minkä vuoksi mainoksissa halutaan antaa yksipuolinen ja pelkistetty kuva jostakin kulttuurista? Mitä haittaa siitä voi olla?

Stereotypia

Stereotypia tarkoittaa muun muassa jonkin asian, ihmisryhmän tai kulttuurin yleistämistä tietyntylaiseksi ja yhtenäiseksi ryhmäksi. Miettikää, pitävätkö kaikki suomalaiset jääkiekosta tai pukeutuvatko kaikki saamelaiset neljän tuulen hattuun vai onko tämä vain yleistys. Minkälaisia stereotypioita pysytte tunnistamaan?

Jatkotehtävä: *Tehdään oma matkailumainos*

Kesto ja työskentelytapa: 30 min, pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: piirustus- ja askarteluvälineet, vanhoja lehtiä

× Tehkää matkailumainos haluamallanne tekniikalla (esimerkiksi kollaasi) Suomesta, yrittäen välttää tyypillisiä stereotyyppisiä kuvia ja ilmaisuja, kuten joulupukki, neljän tuulen hattu, tuhansien järvien maa jne. Katsokaa toistenne mainoksia ja pohtikaa, kuinka onnistuitte tehtävässänne.

3. kerhokerta – Kaikilla lapsilla on oikeus leikkiin ja vapaa-aikaan

Tavoite: Käsitellä lapsen oikeutta leikkiin ja vapaa-aikaan videon ja sarjakuvan avulla.

Kerhokerran keskeisiä kysymyksiä:

- Miksi leikki on tärkeää?
- Minkälaista voi olla lasten tekemä työ?
- Miten viestitetään asioista sarjakuvan avulla?

× Tällä kerhokerralla käsitellään muun muassa seuraavaa YK:n lapsen oikeuksien artiklaa:

→ **31. Artikla:** Lapsella on oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan sekä taide- ja kulttuurielämään.

Tehtävä 1: *Leikki on lasten työtä*

Kesto ja työskentelytapa: 15 min, ryhmätehtävä

Tarvikkeet: internet

× Katsokaa video *Lasten työ* (4 min). Video löytyy osoitteesta:

vimeo.com/groups/planglobaalikoulu

× Keskustelkaa videon herättämistä kysymyksistä ja ajatuksista. Mitä töitä lapset tekivät videolla? Mikä on lapsille sopivaa työtä? Mitä yhteistä löysitte teidän ja videossa esiintyvien lasten elämistä? Miksi leikki on tärkeää?

Jatkotehtävä: *Selitä leikin säännöt*

Kesto ja työskentelytapa: 30 min, pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: videokamera/tabletti/puhelin, *Kaiken maailman leikit* -ideapakka (globaalikoulu.plan.fi/)

× Tehkää pienryhmissä oma video yhdestä lasten leikeistä ja leikin säännöistä. Käyttäkää esimerkiksi Planin *Kaiken maailman leikit*

-ideapakkaa ja valitkaa sieltä joku leikki, jonka esittelette videolla. Miettikää etukäteen, kuinka aiotte leikin esitellä. Sopiva pituus videolle on 3–5 minuuttia.

Esimerkki leikistä:

ZUM ZUM – myanmarilainen hippaleikki

→ Rajataan esimerkiksi neliskanttinen alue, joka jaetaan keskeltä viivalla.

→ Leikkijät jaetaan kahteen joukkueeseen.

Alkuperäisessä versiossa on neljä pelaajaa, kaksi per joukkue. Joukkueet asettuvat viivan molemmiin puolin.

Yksi pelaaja toisesta joukkueesta juoksee toisen joukkueen puolelle ja alkaa huutaa ”Zuuuuuu...m”.

Hän jatkaa huutamista niin kauan kuin yhdellä hengenvedolla pystyy. Samalla kun hän huutaa, hän yrittää ottaa toisen joukkueen jäseniä kiinni. Huutajan ja kiinni otettavan joukkueen täytyy pysyä rajatulla alueella.

Kun huutaja ei enää pysty huutamaan, hän yrittää juosta takaisin omalle puolelleen. Joukkue, jota äsken otettiin kiinni, yrittää nyt ottaa huutajan kiinni ennen kuin hän ylittää viivan.

Joukkue, joka saa toisen joukkueen jäsenen kiinni, voittaa. Jos kumpikaan joukkue ei saa toisen joukkueen jäsentä kiinni, peli jatkuu alusta.

Tehtävä 2: Kerro se sarjakuvalla

Kesto ja työskentelytapa: 30 min, yksilö- tai paritehtävä

Tarvikkeet: musta tussi, valkoista paperia

× Tehkää sarjakuva, jonka aiheena on 31. artikla, lapsen oikeus leikkiin ja vapaa-aikaan. Keskustelkaa ensin aiheesta, esimerkiksi milloin lapset voivat ja eivät voi leikkiä sekä minkälaisia leikkejä leikitään ja miten vapaa-aikaa vietetään eri puolilla maailmaa. Tehkää tästä artikkelista informatiivinen sarjakuva ja miettikää, minkä näkökulman ja minkä konkreettisen viestin haluatte tuoda esille tästä artikkelista. Sarjakuva tehdään neljän ruudun mallilla ja siinä käytetään sarjakuvan keinoja, kuten erilaisia symboleja ja puhekuuplia. Myös supersankarin käyttö on mahdollista. Sarjakuvat voidaan julkaista esimerkiksi koulun ilmoitustaululla, jotta muutkin oppilaat saavat tietoa kyseisestä artikkelista.

VINKKI! Katso ohjeita sarjakuvien tekemiseen linkkilistalta (s. 60).

Sarjakuva informaation lähteenä

Monissa maissa sarjakuvaa käytetään informoimaan tärkeitä, esimerkiksi terveyteen ja hygieniaan liittyvistä asioista. Maissa, joissa lukutaidottomuus on yleistä, visuaalinen viesti voi olla tehokkaampi tapa saada viesti perille. Sarjakuvan tekemisessä piirustustaidot eivät ole tärkeitä, tikku-ukotkin kelpaavat, oleellista on saada haluttu informaatio yksinkertaiseen ja ymmärrettävään visuaaliseen muotoon.

4. kerhokerta – Lapsityövoima

Tavoite: Oppia ymmärtämään tavaroiden valmistukseen liittyviä maailmanlaajuisia vaikutuksia. Tarkastella lapsityövoiman käyttöä sekä koulutuksen tärkeyttä sen ehkäisyssä.

Kerhokerran keskeisiä kysymyksiä:

- Minkälaisia töitä lapset ympäri maailmaa tekevät?
- Miten lapsityövoiman käyttö vaikuttaa meidän elämäämme?
- Miksi koulutus on tärkeää?

× Tällä kerhokerralla käsitellään muun muassa seuraavia YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen artikloita:

- **28. Artikla:** Lapsella on oikeus käydä ilmaiseksi peruskoulua. Valtion on edistettävä toisen asteen koulutusta ja opinto-ohjausta sekä ehkäistävä koulunkäynnin keskeyttämistä.
- **32. Artikla:** Lapsella ei saa teettää työtä, joka haittaa hänen opintojaan tai vahingoittaa hänen terveyttään tai kehitystään.

Tehtävä 1: Mistä vaatteesi tulevat?

Kesto ja työskentelytapa: 10–30 min, ryhmätehtävä

Tarvikkeet: maailmankartta, internet, piirto-ohjelma (esimerkiksi Microsoft Paint) tai värikyniä, paperia

× Katsokaa päällänne olevien vaatteiden pesumerkeistä valmistusmaat, listatkaa ne ja etsikää maat kartasta. Vaihtoehtoisesti voitte piirtää maailmankartan ja vaatteet tietokoneen piirto-ohjelmalla ja sijoittaa vaatteet oikean maan kohdalle ja nimetä maat. Tiedonhakuun voitte käyttää internetiä, tietokirjoja ja kirjastoa. Tehtävä toimii alustuksena pohdinnalle tuotteiden alkuperästä: Mistä vaatteemme tulevat? Miten lapsityö liittyy vaatteisiimme? Mikä on lapsille haitallista työtä?

VINKKI! Katso lisää tietoa koulutuksen tuomista hyödyistä kuuden kerhokerran kokonaisuudessa (s. 37).

Lapsia töissä

Lapset voivat tehdä kevyttä työtä, muun muassa kotitöitä, työtä perheen viljelyksillä tai perheyrityksessä, mutta työ ei saa häiritä terveyttä, estää tai vaikeuttaa lapsen koulunkäyntiä. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 32. artiklan mukaan ehdottoman kiellettyä on lapsilla teetetty liian raskas tai pitkäaikainen työ. Lapsella on myös oikeus leikkiin ja vapaa-aikaan (31. artikla).

Lapsityövoiman hyväksikäyttö eli haitallinen lapsityö on työtä, joka heikentää lapsen terveyttä ja kehitystä. Lapsityövoiman käytön suurin syy on köyhyys, koska perheen on laitettava myös lapset töihin turvatakseen elanto koko perheelle. Tästä syystä lapsityövoiman käytön äkillinen lakkauttaminen ei ole yksinkertaista.

Tehtävä 2: Afrikka yllättää

Kesto ja työskentelytapa: 30 min, ryhmätehtävä

Tarvikkeet: internet

× Katsokaa toinen seuraavista videoista: Afrikan lapsityöläisten liikkeen nuorien kokemuksista lapsityöstä ja koulutuksesta *Afrikka yllättää, Osa 1. LAPSITYÖ – ”Ensin ura, sitten aviomies.”* (13 min) tai *Afrikka yllättää, Osa 2. AMWCY – ”Kevyempää työtä, enemmän palkkaa.”* (10 min).

Videot löytyvät osoitteesta: vimeo.com/groups/planglobaalikoulu

× Keskustelkaa videossa esiintyvien lasten ja nuorten kokemuksista, minkälaisia haasteita heillä on ollut ja minkälaisia ratkaisuja he ovat löytäneet. Mikä oli yllättävää? Mitä uutta tietoa video antoi lapsityövoimasta? Miten koulutus oli vaikuttanut nuorten elämään? Kirjoittakaa vastaukset ylös.

Jatkotehtävä: Positiivisia uutisia Afrikasta

Kesto ja työskentelytapa: 40 min, pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: äänitykseen soveltuva väline

× Tehkää tietojenne pohjalta uutissähke radioon. Uutissähke on lyhyt ja napakka uutinen, noin kymmenen lausetta. Kuunnelkaa Yle Areenasta esimerkkejä radiouutisista. Tässä uutissähkeessä tuodaan esiin positiivisia uutisia Afrikasta. Miettikää, kuinka uutissähke alkaa (uutisten tunnusmusiikki) ja loppuu. Äänittäkää uutinen esimerkiksi puhelimella tai tabletilla ja kuunnelkaa lopuksi toistenne uutiset.

Radio

Radiolla on tiedon ja uutisten jakamisen kannalta tärkeä asema useissa maissa, muun muassa monissa osissa Afrikkaa. Radioita löytyy useimmista kodeista, jolloin se tavoittaa kerralla suuria ihmismääriä ja tieto saadaan näin leviämään tehokkaammin.

Tehtävä 3: Paljonko lenkkarit maksavat?

Kesto ja työskentelytapa: 15–30 min, pari- tai pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: internet, kynä ja paperi

- × Tehtävän tarkoituksena on tarkastella, mistä lenkkitossun hinta muodostuu ja miten lapsityövoima liittyy sen valmistukseen.
- × Piirtäkää lenkkitossu, joka maksaa 100 e (hintaa viittaa kenkäpariin). Miettikää ja arvioikaa, kuinka paljon rahaa (1 % = 1 e) käytätte tuotantoprosessin 12 eri osa-alueeseen. Suluissa näette oikeat hinnat. Keskustelkaa termeistä etukäteen ja käyttäkää kaikkia alla olevia osa-alueita.
- × Tuotantokulut (1,50 e); materiaalikulut (8,50 e); alihankkijan voitto (3 e); työntekijän palkkakulut (0,50 e); rahti ja verot (5 e); jälleenmyyjän palkkakulut (18 e); jälleenmyyjän mainoskulut (2,50 e); jälleenmyyjän varasto- ja myymälävuokrat (12 e); brändinimien käyttö (13 e); tuotekehitys (11 e); brändimainonta (8 e); ALV (17 e).
- × Tehtävä on mukaelma www.gloaalikuluttaja.fi-sivuston tehtäväsi-
vuilta. Kokeilkaa tehtävää myös internetissä. Esimerkissä näytetään oikea jakauma, mutta voitte vaihdella prosenttilukuja.
- × Miten lenkkitossun valmistaminen voi liittyä lasten elämään esimerkiksi monissa Aasian maissa?

5. kerhokerta – Stop kiusaamiselle

Tavoite: Pohtia keinoja ja vaikuttamisen mahdollisuuksia kiusaamisen ehkäisyyn.

Kerhokerran keskeisiä kysymyksiä:

- Minkälaista kiusaaminen voi olla meillä ja muualla?
- Mitä sen estämiseksi voidaan tehdä?

× Tällä kerhokerralla käsitellään muun muassa seuraavia YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen artikloita:

- **19. Artikla:** Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä.
- **37. Artikla:** Lasta ei saa kiduttaa. Lasta ei saa rankaista julkimalla tai halventavalla tavalla. Lapsen vangitsemista on käytettävä vasta viimeisenä keinona ja tällöin lasta on kohdeltava inhimillisesti ja hänen ikänsä huomioon.

Tehtävä 1: *Keksimme keinoja kiusaamisen ehkäisyyn*

Kesto ja työskentelytapa: 30 min, ryhmätehtävä

Tarvikkeet: askartelutarvikkeet, paperia, pahvia, LOS-artiklat, kuvia liikennemerkeistä

- × Alleviivatkaa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta artiklat, joiden tehtävänä on turvata väkivallaton lapsuus. Miettikää sitten yhdessä, minkälaisia ratkaisumalleja kehitätte kiusaamisen ehkäisyyn ja kiusaamistilanteisiin. Minkälaista kiusaaminen voi olla meillä tai muualla maailmassa? Miten lapset, aikuiset ja opettajat voisivat toimia kiusaamistilanteessa?
- × Laittakaa ideat ja toteutustavat miellekarttaan (paperinen tai sähköinen). Valitkaa sen jälkeen yksi ehdotus, jonka toteutatte.

Esimerkki-ideoita:

- × Laatikaa luokan seinälle iso sanomalehden ilmoitustaulu, johon käynte kiinnittämässä itse tekemiänne ilmoituksia esimerkiksi katoamisilmoituksia, kutsuja tapahtumiin, ostetaan-, myydään- ja merkkipäiväilmoituksia. Kaikissa yhteisenä teemana on kiusaamisen ehkäisy. Esimerkkinä: ”Juhlitaan hyvän toveruuden 60-vuotisjuhlia” tai ”Viikko sitten on kadonnut hyvä luokkahenki. Löytäjälle luvataan hyvä palkkio.”
- × Tehkää ratkaisulaatikko tai virtuaalinen blogiseinä, johon kaikki koulun oppilaat voivat laittaa omia ehdotuksia kiusaamisen vähentämiseksi. Miettikää, miten ehdotukset saadaan eteenpäin.
- × Täällä on kiusaaminen kiellettyä! Tehkää varoituskolmioita/liikennemerkkejä kiusaamisen ja syrjinnän kieltämiseksi. Tuokaa malliksi kuvia liikennemerkeistä. Voitte käyttää liikennemerkeissä myös symboleja tai lyhyitä iskulauseita. Sijoittakaa liikennemerkit näkyville paikoille.
- × Kirjoittakaa hyvän mielen tervehdyksiä, lukekaa ne ääneen sekä miettikää, kenelle voisitte lähettää niitä. Laittakaa viestejä mahdollisimman monille ihmisille. Voitte laittaa viestit esimerkiksi tekstarina tai tarralapuille, joita liimataan yleisille paikoille lähiympäristöön. Esimerkki: ”Olet kiva tyyppi” tai ”Sinulla on aurinkoinen hymy”.

Tehtävä 2: *Kampanjoidaan kiusaamisen ehkäisemiseksi*

Kesto ja työskentelytapa: 50 min, ryhmä- tai pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: internet, askarteluvälineet, digikamera

- × Tehtävä voidaan jakaa useammalle kerhokerralle. Katsokaa video *Kirjeitä Malalalle* (2 min) ja inspiroitukaa tekemään oma vaikuttamiskampanja. Video löytyy osoitteesta: vimeo.com/plansuomi
- × Keskustelkaa, mitä keinoja videossa käytettiin viestin eteenpäin viemiseksi. Miettikää, minkälaisen kampanjan te voisitte tehdä kiusaamisen estämiseksi koulussanne.
- × Tehkää ryhmittäin oma kampanja tai yksi yhteinen. Miettikää kampanjan viesti ja slogan eli iskulause (esimerkiksi Raise Your Hand), kampanjan värit, mahdollinen symboli kampanjalle ja kenties jokin kampanjatuote, jota voitte jakaa.

× Suunnitelkaa kampanjan toteutus (juliste, video, mainos, juttu...) sekä minkälaisia kuvia, tekstiä ja tekstityyppejä siihen tarvitaan. Kampanjoinnin tarkoituksena on herättää huomiota ja saada ihmiset mukaan kampanjaan. Miettikää myös, miten eri tavoin ihmiset voivat osallistua siihen esimerkiksi allekirjoittamalla vetoomus, ottamalla kuva itsestään kampanjajulisteen edessä, kuuntelemalla paneelikeskustelua.

Kiusaaminen

Kiusaamista tapahtuu niin meillä Suomessa kuin kehitysmaissakin. Kouluissa on tärkeää tehdä kiusaamiseen puuttumisen lisäksi myös kiusaamista ehkäisevää työtä. Välitunnit ovat edelleen tavallisin paikka, missä kiusaamista tapahtuu, ja yksi tärkeä ehkäisevän työn muoto on ohjattu välituntitoiminta sekä yhteisöllisyyden vahvistaminen koulussa. Lasten kuuleminen ja osallistaminen kiusaamisen vastaiseen työhön on tärkeää. Koulukiusaamisen eri muotoja ovat:

- Fyysinen kiusaaminen kuten lyöminen, töniminen, potkiminen.
- Henkinen kiusaaminen kuten nimittely, uhkailu, rasistiset tai seksistiset kommentit, ryhmän ulkopuolelle sulkeminen ja syrjintä.
- Oppilaiden välinen nettikiusaaminen ja häirintä.

6. kerhokerta – Oikeus saada tietoa

Tavoite: Tarkastella uutisia ja tiedon tuottamista lasten näkökulmasta ja eri mediavälinein.

Kerhokerran keskeisiä kysymyksiä:

- Mitä 17. artikla tarkoittaa?
- Millä tavoin saadaan tietoa maailman tapahtumista?
- Miten lasten näkökulma saadaan mediassa kuuluviin?

× Tällä kerhokerralla käsitellään muun muassa seuraavaa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen artiklaa:

- **17. Artikla:** Lapsella on oikeus saada tietoa esim. television, radion ja lehtien välityksellä. Valtiolla on velvollisuus rohkaista tiedotusvälineitä tuottamaan lapsen hyvinvointia ja kehitystä tukevaa aineistoa. Lasta tulee suojella hänen hyvinvointinsa kannalta vahingolliselta aineistolta.

Tehtävä 1: *Uutinen monelta eri kantilta*

Kesto ja työskentelytapa: 100 min, pari- tai pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: tietokone, kamera, elokuvatyökalu (esimerkiksi Movie Maker, Popcorn Maker), uutinen ja siihen sopivia kuvia, myös piirretyt käyvät

VINKKI! Tutustu etukäteen elokuvatyökaluihin, digitarinoiden tekemiseen sekä esimerkkeihin linkklistaa (s. 60) hyödyntäen.

- × Pohtikaa aluksi kerhokerran keskeisiä kysymyksiä ja 17. artiklaa.
- × Tehkää digitarina pienryhmissä. Niiden tekeminen on hauskaa. Tekemiseen voi kulua helposti muutama kerhokerta, mutta lopputuloksia on kiva katsella ja ne syntyvät lopulta pienellä teknisellä osaamisella ja vaivalla. Tarkoituksena on tehdä uutisia lasten omasta näkökulmasta.
- × Ohjaaja on valinnut ikäryhmälle sopivan katastrofiuutisen etukäteen.

Ohjaajan ohjeistus lapsille: On tapahtunut iso katastrofi, josta teidän pitää laittaa tietoa eteenpäin kansainväliselle uutistoimistolle teidän omasta näkökulmastanne. Toisin sanoen, miettikää, mitä haluatte kertoa tilanteesta, mikä on teille tärkeää tietoa ja onko mahdollista kertoa paikalla olevien lasten näkökulmaa asiaan. Laittakaa nämä tiedot seuraavaksi eteenpäin kansainväliselle uutistoimistolle sekä viestillä että digitarinan muodossa.

Lyhyen viestin tekeminen: Lukekaa uutinen. Olette saaneet nyt selville kiinnostavaa tietoa katastrofiin liittyen, mikä pitää jakaa eteenpäin. Mitkä asiat uutisessa ovat lasten näkökulmasta kaikkein tärkeimpiä, jotka tulisi välittää eteenpäin?

- × Lähetettävässä viestissä saa käyttää vain 140 merkkiä (kuten esimerkiksi Twitter-viesteissä). Voitte hyödyntää tätä viestiä myös digitarinassa, esimerkiksi puhuttuna juontona.

Digitarinan tekeminen: Digitarina on kuvaan perustuva tarinankerontatyökalu, jossa yhdistetään valokuvia, piirustuksia, grafiikkaa, tekstiä, ääntä ja musiikkia. Digitarina tehdään jonkin elokuvatyökalun (esimerkiksi Moviemaker tai Popcorn) avulla. Tarvitsette äänittämistä varten äänityslaitteen, joka on joko erillinen tai tietokoneessa valmiiksi oleva (helpoin vaihtoehto), josta äänen saa helposti siirrettyä elokuvatyökaluun.

- × Uutinen, jonka olette lukeneet, tarvitsee hieman taustoitusta ja tehtävänänne on etsiä katastrofiin liittyvää sopivaa tietoa, jonka jaatte uutistoimistolle digitarinan muodossa. Tarina tulee olla sopivan napakka.

- × Suunnitelkaa digitarina-uutinen etukäteen. Miettikää, mitä asioita (faktat) ja ajatuksia laitatte siihen, missä muodossa (kuvat, äänet, teksti) ja missä järjestyksessä ne kootaan uutistarinaksi. Tästä syntyy digitaalinen tarina, joka on tavallaan lyhyt elokuva.

1. Katsokaa internetissä esimerkkejä digitarinoista, kts. linkkilista.
2. Lukekaa alkuperäinen uutinen.
3. Tehkää suunnitelma uutisestanne, miettikää, mitä haluatte sanoa ja minkälaista taustatietoa ja kuvia tarvitsette uutiseenne.
4. Etsikää aiheeseen liittyvää tietoa ja kuvia. Voitte käyttää valmiita digikuvia tai ottaa niitä itse lisää, skannata valokuvia tai omia piirustuksia. Miettikää, tuleeko uutiskuvaan tekstiä, kertojaaäntä tai musiikkia (muista luvat). Tallentakaa valmiiksi useampia kuvia tietokoneelle kansioon, josta voitte sitten valita tarinaan sopivat kuvat. Kuvina voidaan käyttää Creative Commons -lizenssoituja ilmaiskuvia tai ne voivat olla omia kuvia. Kuvia tarvitaan noin 6–12 kappaletta.
5. Tehkää kuvakäsikirjoitus. Valitkaa, mitä kuvia ja ääntä (puhe, musiikki) käytätte ja missä järjestyksessä. Piirtäkää storyboard eli kuvakäsikirjoitus, jossa tarina esitetään pelkistettyjen piirrettyjen kuvien avulla. Kuvien ei tarvitse olla hienoja tai taiteellisia, vaan niistä tulee näkyä kuvan oleellisin asia sekä mikä mahdollinen teksti tai ääni kuvaan tulee.
6. Kirjoittakaa mahdollinen juonto valmiiksi.
7. Rakentakaa tämän jälkeen digitarina kuvakäsikirjoituksen avulla elokuvatyökalussa. Kokeilkaa erilaisia grafiikoita, efektejä ja vaihtoehtoja. Kuvakäsikirjoitus on suuntaa antava ja joskus löytyy parempia ratkaisuja, kun tarinaa ollaan kokoamassa yhteen. Äänitäkää puhe viimeisenä ja lisätkää mahdollinen musiikki. Movie Maker -ohjelmassa voi äänittää, mutta varmistakaa, että äänitys toimii. Äänen voi äänittää myös erikseen ja lisätä myöhemmin tiedostona, mutta silloin äänen synkkaaminen kuvan kanssa on haasteellisempaa. Tähän osioon kannattaa varata eniten aikaa.
8. Otsikoikaa digitarinauutinen.
9. Tallentakaa projekti tietokoneelle. Silloin voitte siirtää sen esimerkiksi muistitikulle.
10. Katsokaa digitarinat yhdessä ja keskustelkaa, miten uutinen ja lasten ääni tuli niissä esille. Katseluun tarvitsette esimerkiksi Windowsin Media Playerin.

7. kerhokerta – Oikeus saada tietoa

(jatkuu edelliseltä kerralta)

Tavoite: Jatkaa uutisviestien tuottamista lasten näkökulmasta.

Tehtävä 1: *Uutinen monelta eri kantilta*

Kesto ja työskentelytapa: 50 min, pari- tai pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: tietokone, kamera, elokuvatyökalu (esimerkiksi Movie Maker, Popcorn Maker), uutinen ja siihen sopivia kuvia, myös piirretyt käyvät

× Jatkakaa digitarinoiden tekemistä, jos ne ovat jääneet kesken.

Jatkotehtävä: *Sama uutinen, eri media*

Kesto ja työskentelytapa: 20–30 min, pari- tai pienryhmätehtävä

Tarvikkeet: kirjoitusvälineet

× Voitte miettiä ja kokeilla, millä eri tavoin sama tapahtuma ja uutinen voidaan viestiä – esimerkiksi radiossa, lehtijuttuna, internetissä, blogissa, tv-uutisena. Voitte kokeilla ryhmissä erilaisia viestintämahdollisuuksia ja vertailla niitä. Laittakaa tehtävälle selkeä aikaraja, aivan kuten uutistoimituksessa. Voitte pohtia myös miten hankalissa olosuhteissa viestitään, jos käytössä olisi esimerkiksi video ilman ääntä, paperia, mutta ei kynää jne. Kuinka saatte viestinne silloin perille?

8. kerhokerta – Katselut ja yhteenveto

Tavoite: Katsoa digitarinat ja keskustella kerhoissa käsitellyistä teemoista ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen artikloista.

Keskustelkaa yhdessä:

- Mitä kerhokerroista on jäänyt mieleen?
- Mitä olette oppineet lapsen oikeuksista?
- Mikä on ollut kivaa?
- Miten minä voin vaikuttaa omaan tai kehityksensä lasten elämään?

× Lopuksi voitte tehdä esimerkiksi *Lapsen oikeuksien puu* -harjoituksen, jossa jokainen saa valita itselleen kaksi tärkeintä artiklaa, kirjoittaa ne oman kämmenen muotoiselle paperille ja kiinnittää ne puun lehdiksi.

Lähteet

- × **Karhuvirta, T. ja Kuusisto, R. 2013.** *Kerhotoiminnan laatu – hyvästä kerhosta osallistuvaan ja hyvinvoivaan kouluun.*
- × **Opetushallitus 2011.** *Kerhot hyrräämään.* Oppaat ja käsikirjat 2011:11.
- × **Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012.** *Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä koulun kerhotoiminnan laatukriteerit.*

Linkit

Tietoutta ja lisätehtäviä kerhoihin:

- × PlanGlobaalikoulu on oppimisympäristö opettajille ja lapsille, josta löytyy oppimateriaaleja, tarinoita (mm. Ashwinin tarina ja Gloria haluaa menestystä automekaanikkona), tehtäviä, leikkejä (*Kaiken maailman leikit* -ideapakka) ja *Maailman ympäri* -verkkopeli sekä tietoutta lapsen oikeuksista.
- × globaalikoulu.plan.fi

Koulun kerhotoiminta:

- × www.opinkirjo.fi
- Julkaisuja: *Kerhotoiminta – osa kehittyvää ja hyvinvoivaa koulua; Kerhotoiminnan laatu – hyvästä kerhosta osallistuvaan ja hyvinvoivaan kouluun; Oivalluksia ryhmästä – pintaa syvemmälle koulun ryhmäilmiöihin*
- × www.edu.fi/perusopetus/kerhotoiminta/julkaisuja

Compasito lasten ihmisoikeuskasvatuksen käsikirja

- × lapsiasia.fi/julkaisut/julkaisu/-/view/1805765

YK:n lapsen oikeuksien sopimus:

- × plan.fi
- × www.lapsiasia.fi/lapsen_oikeudet
- × www.unicef.fi/lapsen_oikeuksien_sopimus
- × www.crin.org

Yleistä tietoa ja uutisia kehityksmaista:

- × [plan.fi/mitä-teemme/osa-alueet](http://plan.fi/mita-teemme/osa-alueet)
- × www.plan-international.org
- × www.gloaalkasvatus.fi
- × www.unicef.org
- × maailma.net
- × kepa.fi

Videoita teema-alustuksiin:

- × vimeo.com/groups/planglobaalikoulu

Koulutus ja syntymärekisteröinti:

- × *Minä tahdon kouluun* (1 min 40 s)
- × *More than a dream* (6 min)
- × *Tanssiunelmia* (2 min 33 s)

Kiusaaminen:

- × *No hate* -video (4 min 30 s)
- × *Violence against children* (2 min)

Työ:

- × *Lasten työ* (4 min)
- × *Afrikka yllättää, Osa 1. LAPSITYÖ – ”Ensin ura, sitten aviomies.”* (13 min)
- × *Afrikka yllättää, Osa 2. AMWCY – ”Kevyempää työtä, enemmän palkkaa.”* (10 min)

Kampanjointi:

- × vimeo.com/plansuomi
- × *Kirjeitä Malalalle* (2 min) – Malala Yousafzai on tunnettu lapsen oikeuksien, muun muassa tyttöjen koulutuksen puolesta puhujana.
- × *Tyttöjen päivän flash mob* (1 min 10s)

Tietoa eri teemoista:

Kiusaaminen:

- × www.mll.fi
- × www.kivakoulu.fi/vanhemmille

Lapsityö:

- × ihmisoikeudet.net/index.php?page=lapsia-tyossa-vai-lapsityovoimaa

Kuluttaminen:

- × globaalikuluttaja.fi
- × www.reilukauppa.fi
- × eetti.fi/

Mediakasvatukseen liittyviä oppimateriaaleja ja ohjeistuksia:

Mediakasvatus:

- × mediakasvatus.fi – mediakasvatukseen liittyviä uutisia ja laaja linkkivarasto monipuolisiin oppimateriaaleihin
- × www.saimaanmediakeskus.fi/Etusivu
- × www.opinkirjo.fi/fi/opettajat_ja_ohjaajat/mediakasvatus/materiaalit
Julkaisut: *Kerho käyntiin – Tukioppilas mediakerhon apuohjaajana; Kuvaa, ääntä & tekstiä – mediataidon harjoituksia alkuopetukseen ja kerhoihin*
- × verkkopedagogi.wordpress.com/ – ohjeita esim. opetuksen työvälineisiin
- × edu.fi/materiaaleja_ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/
- × www.journalistiliitto.fi/pelisaannot/journalistinohteet/

Tekijänoikeudet:

- × creativecommons.fi/lisenssit/ – Creative Commons -lisenssi (esimerkiksi kuvat internetissä). Sivustolla on tietoa lisensseistä, jotka koskevat sekä omia tuotoksia, että muiden tuotoksia.
- × commons.wikimedia.org/wiki/Etusivu
- × opettajatvyle.fi/ohjelmien_tallentaminen – Ylen ohjeistus tekijänoikeuksista Ylen kanavilla esitettävien ohjelmien osalta. Käytännössä elokuvia, ulkomaisia sarjoja ja mainoksia ei saa käyttää.
- × www.kopiraatti.fi
- × www.tuotos.fi
- × www.tekijanoikeus.fi
- × www.ilmaisohjelmat.fi

Nettiturvallisuus ja sosiaalinen media:

- × www.mll.fi/nuortennetti/mina_ja_media/nettikiusaaminen/
- × edu.fi/turvallisuus_ja_liikenne/turvanetti/yksilon_ja_yhteiskunnan_turvallisuus/tietoturva_ja_internetin_turvallinen_kaytto
- × edu.fi/materiaaleja_ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/mika_ihmeen_sosiaalinen_media
- × www.mediataitokoulu.fi
- × nettiguru.fi

Sosiaalisen median ikärajoista:

- × tvt.tampereenseutu.fi/ohjeetjaideat/ohjeistukset/kayttoehdot-suosituimpiin-sosiaa/
- × edu.fi/materiaaleja_ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/sosiaalisen_median_kayttoehdot_opetuksessa/taulukko_sosiaalisen_median_palveluiden_kayttoehdoista

Elokuva ja animaatio:

- × www.kulttuurivalve.fi/sivu/fi/elokuvakoulu/ – menetelmäoppaita muun muassa animaation tekemisestä, Videopensseli-metodista, Taikalamppu-elokuvatyöpajasta
- × yle.fi/vintti/yle.fi/mediakompassi/mediakompassi/ – Ylen media-kompassissa on tietoa elokuvan ja animaatioiden tekemisestä
- × koulukino.fi – oppimateriaaleja erilaisista teemoista sekä muun muassa pala-animaatioiden ja elokuvien tekemisestä
- × kaikkikuvaa.fi/ – lapsille ja nuorille tarkoitettuja videotutoriaaleja elokuvan tekemisestä

Elokuvatyökalut:

- × Movie Maker, Mozilla Popcorn Maker popcorn.webmaker.org/

Digitarina:

- × dstfinland.ning.com/ – esimerkkejä digitarinoista
- × medios.metropolia.fi/ – ohjeistuksia digitarinoiden tekemiseen
- × mediakasvatus.fi/files/kuvamanipulaatio.pdf

Piirustus- ja kuvankäsittelyohjelmia:

- × Gimp, Paint.NET, Google Sketchup, Tux paint, kts. myös www.ilmaisojohjelmat.fi/
- × picmonkey.com/ – kuvakollaasien tekemiseen

Kuvapankkeja:

- × www.google.com/culturalinstitute/project/art-project
- × kokoelmat.fng.fi/ – Valtion taidemuseon kokoelmat
- × pixabay.com/fi/
- × openclipart.org/

Sanoma- ja aikakauslehti ja mainokset:

- × www.aikakauslehdet.fi/opetus – *Totta kai* -oppimateriaali aikakauslehtimainostamisesta ja Kuukauden aikkarimainokset
- × www.kansikuvakone.fi/ – tee oma aikakauslehden kansikuva
- × www.koululehtikone.fi/ – tee oma lehti
- × www.sanomalehdet.fi – *Tehdään lehti* -opas, *Mitä mieltä?* -mielipidekirjoittamisen opas
- × www.aamulehti.fi/koulumaailma/ – ideoita sanomalehden käyttöön mediakasvatuksessa
- × fifi.voima.fi/blogit/Vastamainokset/5/ – esimerkkejä vastamainoksista
- × mainoskupla.fi/ – vastamainoskilpailu ja esimerkkejä mainoksista
- × digi.kansalliskirjasto.fi/ – vanhoja digitoituja lehtiä

Sarjakuva:

- × sarjakuvakeskus.fi/ – tehtäväpankki, *Maailman napa* -tehtävävihko

Blogialustat:

× Esimerkiksi Blogger, Wordpress, Vuodatus.net

Musiikkia:

- × mikseri.net
- × jamendo.com/en
- × incompetech.com
- × onlinemus.blogspot.fi/
- × yle.fi/vintti/yle.fi/tehosto.yle.fi/ – ääniefektejä
- × freesound.org – täältä sivuilta voit ladata ilmaisia ääniefektejä (englanniksi)
- × stonewashed.net/sfx.html – ääniefektejä

Ääni:

- × audacity.sourceforge.net/?lang=fi – Audacity on ilmainen ohjelma äänen editoimiseen
- × vocaroo.com/ – netissä toimiva nauhuri, esimerkiksi tarinoinnin äänittämiseen

Virtuaalisia miellekarttoja:

(vaatii yleensä rekisteröitymisen)

- × cmap.ihmc.us/download/
- × wisemapping.com/
- × bubbl.us/

Maailmanpaja – kerhonohjaajan opas lapsen oikeuksista on suunnattu alakoulujen (5.–6.-luokkalaisten) kerhotoiminnan ohjaajille ja opettajille. Menetelmäopas keskittyy yhteiskunnalliseen kerhotoimintaan, ja sen keskeisiä teemoja ovat lapsen oikeudet, yhteisiin asioihin vaikuttaminen ja globaalin maailman kysymyksiin tutustuminen. Opasta voi soveltaa käytettäväksi eri-ikäisten lapsiryhmien parissa.

× Kirjassa on kolme erimittaista, eri teemoihin pureutuvaa kerhokokonaisuutta, joissa lapsen oikeuksiin liittyviä teemoja käsitellään erityisesti mediakasvatuksen keinoilla. Opasta voidaan käyttää apuna kerhojen perustamisessa sekä kerhojen ja opetuksen tukena alakoulun kaikilla luokka-asteilla.

× Kerhotuntien tehtävien avulla lapsia kannustetaan olemaan aktiivisia, kriittisiä ja yhteisvastuullisia kansalaisia, jotka arvostavat erilaisuutta ja kunnioittavat moninaisuutta. Kerhoissa voi oppia tärkeitä asioita yhdessä, hausalla tavalla.

× Opaskirja on toteutettu yhteistyössä Plan Suomen ja Kehittämiskeskus Opinkirjon kanssa. Hanke on opetus- ja kulttuuriministeriön tukema.

